

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Національний університет кораблебудування імені
адмірала Макарова**

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Кафедра Теоретичних основ олімпійського та професійного спорту

«Допущений до захисту»

Завідувач кафедри

«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

**на тему: РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОЛІМПІЙСЬКИХ
ВИДІВ СПОРТУ У МИКОЛАЄВІ (НА ПРИКЛАДІ КІННОГО СПОРТУ)**

Виконав: студентка 6541м з групи

_____ Нікітіна К.О.

(підпис)

Керівник роботи:

Доцент, к.пед.н.

(посада, науковий ступень вчене звання)

_____ **Адаменко О.О.**

(підпис)

Миколаїв 2022 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Кафедра Теоретичних основ олімпійського та професійного спорту

Спеціальність 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма Олімпійський та професійний спорт

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Студенту Нікітіної Карині Олександрівні

(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Регіональні аспекти розвитку олімпійських видів спорту в Миколаєві (на прикладі кінного спорту)

Керівник роботи к.пед.н., доц. Адаменко Оксана Олександрівна

Затверджені наказом ректора №__ від «__» _____ 20__ року

2. Термін подання роботи: листопад 2022 р.

3. Вихідні дані по роботі: _____

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів)

1. Сучасний стан розвитку кінного спорту

2. Регіональні аспекти розвитку кінного спорту в Миколаєві.

5. Перелік презентаційних матеріалів Кваліфікаційн робота та презентація на 10 слайдів

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Адаменко О.О. доцент	25.01.2022	20.05.2022
2	Адаменко О.О. доцент	5.02.2022	20.05.2022
3	Адаменко О.О. доцент	1.03.2022	29.10.2022

Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Проведено збір науково-методичної та теоретичної літератури за темою дослідження. Обґрунтовано науковий апарат дослідження: актуальність, предмет, об'єкт та методи.	Вересень-грудень 2021 р.	
2.	Здійснено аналіз регіональних аспектів розвитку кінного спорту в Миколаєві.	Січень- червень 2022 р.	
3.	Здійснено оформлення кваліфікаційної роботи, остаточний аналіз результатів дослідження, формулювання висновків і підготовку тез для участі у Міжнародній онлайн-конференції	Вересень-листопад 2022 р	

Студент _____

(підпис)

Нікітіна К.О. _____

(ПІБ)

Керівник роботи _____

(підпис)

Адаменко О.О. _____

(ПІБ)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ КІННОГО СПОРТУ	8
1.1. Кінний спорт як олімпійський вид спорту	8
1.1.1. Триборство як олімпійський вид кінного спорту	12
1.1.2. Конкур. Програма та правила змагань.	14
1.1.3. Виїздка як основа кінного спорту	17
1.2. Особливості підготовки у кінному спорт	21
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ	31
2.1. Методи дослідження	31
2.2. Етапи дослідження	33
РОЗДІЛ 3. РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КІННОГО СПОРТУ В МИКОЛАЄВІ	34
3.1. Історія становлення і розвитку кінного спорту в Україні 1923-2022р..	34
3.2. Регіональні аспекти розвитку кінного спорту в Миколаєві	42
3.3 Сучасні проблеми і шляхи розвитку кінного спорту в Миколаєві	48
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

ВСТУП

Кінний спорт є унікальним видом спорту і зумовлено це рядом його особливостей: він є засобом всебічного і гармонійного розвитку особистості; єдиним спортом де виступає пара, серед якої є найблагородніша тварина – кінь; виступає активним відпочинком і розвагою.

Історія кінного спорту, як олімпійського виду, сягає до початку Олімпійських ігор, в програму яких було включено змагання на колісницях. Після відродження Олімпійських ігор, лише у 1912 році кінний спорт було офіційно визнано. До програми Олімпійських ігор було включено конкур, виїздку і кінне триборство.

За час існування даний спорт отримав широкий розвиток і набув масової популярності в різних країнах світу. В Україні, майже у всіх її регіонах, відкрито кінно-спортивні школи, приватні клуби в яких діти з задоволенням навчаються їзді верхи та кінному спорту. Місто Миколаїв не виняток і має свою багату історію, видатних тренерів та олімпійських чемпіонів. Виникає потреба у дослідженні регіональних аспектів розвитку кінного спорту у Миколаєві.

Аналіз науково-методичної літератури продемонстрував високий інтерес науковців до проблем розвитку кінного спорту. Даною проблематикою займалися наступні вітчизняні та зарубіжні дослідники: Бегунова А. [1], Білик Б. [2], Гриненко Т. [2], Громова Н. [7], Гуревич Д. [8], Іванов М. [10], Кириченко В. [17], Ласков О. [15], Левіна А. [16], Мовсович Є. [17], Мюзелер В. [18], Нероденко В. [19], Селіванова Т. [22], Уоллес Д. [25], Філіс Дж. [26], Флендоффер Т. [27], Шеффер М. [28], Эзе М. [29].

Не зважаючи на вищевказані дослідження, робіт в яких би висвітлювалися питання розвитку кінного спорту в Україні, а особливо в Миколаєві недостатньо. Проблема регіональної специфіки розвитку кінного спорту потребує подальшого дослідження, що і зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи «Регіональні аспекти розвитку олімпійських видів спорту у Миколаєві (на прикладі кінного спорту)».

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження – є науково-теоретичне обґрунтування регіональних аспектів розвитку кінного спорту, як олімпійського виду, у Миколаєві.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних *завдань*:

1. Проаналізувати науково-методичну літературу з метою вивчення сучасного стану розвитку кінного спорту.

2. Розкрити історичні етапи становлення і розвитку кінного спорту в Україні з 1921 р. по 2022 р.

3. Охарактеризувати регіональні аспекти розвитку кінного спорту в Миколаєві

4. Дослідити проблеми та визначити шляхи розвитку кінного спорту в Миколаєві.

Об'єкт дослідження – процес становлення та розвитку кінного спорту в Україні

Предмет дослідження – регіональні аспекти розвитку кінного спорту в Миколаєві

У процесі виконання кваліфікаційної роботи були використані наступні *теоретичні методи дослідження*:

- аналіз та узагальнення наукової, педагогічної та навчально-методичної літератури з метою вивчення стану розвитку кінного спорту та його олімпійських дисциплін;
- метод періодизації для здійснення історичного аналізу етапів становлення та розвитку кінного спорту в Україні;
- біографічний метод для вивчення життєвого шляху та ролі діяльності видатного тренера О. Зозулі;
- прогнозування з метою розробки шляхів розвитку кінного спорту в Миколаєві.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: у дослідженні здійснено системний аналіз історичних етапів становлення та розвитку кінного спорту в Україні, розкрито роль видатного миколаївського тренера з

кінного спорту Зозулі О., а також теоретично обґрунтовано та розроблено шляхи розвитку кінного спорту в Миколаєві.

Практична значущість одержаних результатів полягає у можливості застосування теоретичних положень і практичних напрацювань дослідження з метою покращення теоретичної підготовки спортсменів та тренерів у кінному спорті

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалося в рамках реалізації кафедральної науково-дослідної теми «Історико-соціальні аспекти розвитку олімпійського руху та олімпійської освіти в Миколаївській області» (прикладна 0121U111039)

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Головні положення дослідження були апробовані під час участі у роботі Міжнародної онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Розвиток спорту в сучасних умовах: новітні виклики, проблеми та перспективи», що відбулася 28 жовтня 2022 року у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова м. Миколаїв.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Робота викладена на 63 сторінках тексту і містить 5 таблиць. У бібліографії подано 29 джерел, з них – 5 публікації зарубіжних авторів.

РОЗДІЛ 1. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ КІННОГО СПОРТУ

1.1. Кінний спорт як олімпійський вид спорту

Змагання з кінного спорту з'явилися у програмі Олімпійських ігор у 1900 році, що проходили у Парижі, і з того часу вони включалися у програму кожних наступних літніх Олімпійських ігор.

Кінний спорт – єдина олімпійська дисципліна, де поруч з людиною змагається тварина, одна з найпрекрасніших тварин в світі – кінь.

Міжнародна федерація кінного спорту визнає офіційно сім видів кінного спорту: виїздка, конкур, триборство, дистанційні кінні перебіги, вольтижування, драйвінг і рейнінг.

Виїздка, конкур і триборство входять сьогодні до програми літніх Олімпійських ігор і ми проведемо більш детальний аналіз цих видів. Зупинимося на характеристиці видів спорту, що не входять до олімпійської програми.

Рейнінг – це спортивні змагання з верхової їзди у стилі вестерн, в якому є обов'язкові елементи, які виконують в русі або звичайним галопом, або швидким галопом. На змаганнях оцінюється техніка виконання певних схем рухів. Також оцінюється, відповідним чином, поведінка коня: відмова йти вперед, біг вбік, не підкорення та ін.

У змаганнях з рейнінгу можна брати участь на будь-якому коні, але найчастіше обирають породу американського четвертьмильного коня. Основні вимоги до фізичної підготовки коня: сильні задні кінцівки, відмінна координація рухів – все це необхідно для утримання позицій та виконання обертів зі зміною провідної ноги. Кінь також повинен володіти відмінним темпераментом, для точних і динамічних виступів.

На змаганнях кінь повинен пройти маршрут, що включає від 8-ми до 20-ти елементів. До обов'язкових належать: кола, зміна провідної ноги, забіг, ковзна зупинка, рух назад, обертання та повороти, пауза або уповільнення.

Як вид спорту рейнінг було вперше визнано Американською асоціацією четвертьмильного коня у 1949 році. Рейнінг набув популярності в

країнах Європи і Австралії. У 2002 році цей вид кінного спорту було включено до Всесвітніх кінних ігор.

Драйвінг, або змагання кінних упряжок – один із видів кінних змагань в яких спортсмени (керуючий конем і його помічник грум) беруть участь у змаганнях на запряжених в екіпажі конях. У залежності в кількості коней і у зв'язку з правилами Міжнародної федерації кінного спорту до офіційних змагань допускають наступні класи:

- Поодинокі упряжки – один кінь;
- Парні упряжки – 2 коня, запряжені паралельно один біля одного;
- Тандем – 2 коня, запряжені цугом, один за одним;
- Четверик – 4 коня, запряжені цугом попарно.

Можлива запряжка і більшої кількості коней, а саме:

- Трійка – трійка з корінником і двома пристяжними;
- Квадрига – 4 коня, запряжені в одну лінію;
- Єдиноріг – пара коней біля екіпажу і одна попереду;
- Молот – пара коней біля екіпажу і три попереду;
- Шестерик – 6 коней, запряжені попарно цугом.

Змагання з драйвінгу проводяться у всьому світі і включають в себе три основні дисципліни:

1. Дресаж. Спортсмени повинні проїхати за заздалегідь визначеною схемою на полі, розміром 100×40 метрів. Оцінюються набір елементів, ви їздка, слухняність коней та їх зовнішній вигляд.
2. Марафон. Дана програма змагань складається з трьох фаз:
 - Марафон по перетнутій місцевості. Визначається час проходження певного відрізка;
 - Коні проходять кроком відстань 700-1000 метрів, надається час для відпочинку;
 - Це сама видовищна фаза – проїзд через неруйнівні перешкоди. На цьому відрізку протяжністю кілька кілометрів розміщено від 4 до 10

перепон різного типу: ворота, вкопані вертикальні колоди, водні перепони, височини та мости.

3. Паркур. Спортсменам треба пройти між складними конфігураціями перепон. Перепони бувають у вигляді коридору, або форм букв «L», «R», «Z». Екіпаж повинен пройти ці перепони між рядами різної конфігурації.

У драйвінгу основними завданнями спортсмена є - провести екіпаж за маршрутом, не зруйнувавши перепон, за мінімальний час.

Для більшої видовищності використовують екіпажі, що підкреслюють зовнішній вид, а також національні, історичні та сучасні екіпажі різноманітних типів.

Дистанційні кінні перебіги – це дисципліна, в якій перемога визначається за найкращий час подолання дистанції спортсменом на коні при умові збереження в нормі її фізіологічних показників.

Ці змагання направлені на розвиток дистанційної витривалості коней та вміння вершника правильно розраховувати фізичні можливості коней на дистанції. Цей вид змагань проводиться у природних умовах, на спеціально розміченій трасі з проведенням ветеринарного контролю коней протягом усіх змагань. Правила і протяжність дистанції у різних країнах відрізняються. Так, в Росії змагання проводяться на дистанції у 160 км в день. У Франції прописано біля десяти варіантів пробігів – від дистанції 10 км., до дистанції 160 км, без обмежень у швидкості. В ЮАР нараховуються бали не тільки за швидкість, а й враховується вага вершники, що дозволяє прирівнювати шанси спортсменів.

До участі у цих змаганнях залучають різні породи коней, але у перебігах високого класу беруть участь виключно коні арабської породи.

Вольтижування – дисципліна кінного спорту, у якій спортсмен, пара або група спортсменів виконує програми, що складаються з гімнастичних та акробатичних вправ на конях, що рухається по колу кроком або галопом. У східних країнах ця дисципліна називається ще джигітування.

Змагання з вольтижування входили до програми Олімпійських ігор з 1900 року, але у 1920 році на літніх Олімпійських іграх в Антверпені були скасовані.

Зараз існує три програми змагань з вольтижування:

1. Індивідуальне вольтижування. Змагання проводяться в один чи два раунди. Розділяють за тендером змагання на жіночі і чоловічі.

2. Парне вольтижування. У змаганнях беруть два вольтижера, лонжер і кінь. Також можливо проведення в один або два раунди. В одній парі можуть виступати чоловік і жінка, а за умови, що кожен може виступати тільки в одній парі на змаганнях.

3. Групове вольтижування. У змаганнях беруть участь від 4 до 7 вольтижерів на одному коні, лонжер може мати помічника. Повний склад групи – 6 спортсменів, а сьомий може бути альтернативним. Кожна програма (обов'язкова або довільна) виконується максимум шістьма спортсменами. Групові змагання проводяться за різними програмами в 1 або 2 раунди, в одній групі можуть виступати чоловіки і жінки. Кожен з учасників бере участь у змаганні лише в одній групі.

В обов'язкові програми входять стандартні вправи, що оцінюються суддями за 10-ти бальною шкалою. Вони підсумовуються, після чого додаються бали оцінки коня (якість його рухів, слухняність), а далі вираховується середній бал.

Довільну програму складають кожен спортсмен, або група самостійно. У довільній програмі окремо оцінюються наступні показники: техніка, складність, виконання, артистизм і поведінка коня. Вводяться відповідні коефіцієнти за показники, а потім підсумовують і вираховують середнє арифметичне.

Змагання проводяться на арені розміром 20×25 метрів. Оцінює змагання команда суддів у складі від 4 до 8 осіб.

За правилами Міжнародної федерації кінного спорту (FEI) на міжнародному рівні змагання проводяться у трьох вікових категоріях (дорослі, підлітки та діти) та мають чотири рівні складності.

1.1.1. Триборство як олімпійський вид кінного спорту

Кінне триборство раніше було видом, що використовували виключно військові, для перевірки готовності коня до військових випробувань. І лише у 1912 році триборство разом з виїздкою було включено до програми Олімпійських ігор.

Кінне триборство - вид кінного спорту, що складається з трьох видів випробувань, що проходять на одному коні протягом трьох днів, це дозволяє оцінити тренуваність та різнобічну підготовку спортсмена і тварини.

У перший день відбувається манежна виїздка, що демонструє виїздку і слухняність коня. Другий день проводяться польові іспити з кросу. Це випробування, в ході якого виявляється тренуваність, жвавість і витривалість коня, а також його здатність до виконання стрибків. Дистанція проходить на пересіченій місцевості з неруйнівними бар'єрами. На третій день виконується програма конкур, призначений для перевірки працездатності коня та його енергії після складних польових випробувань.

Змагання з триборства проходять за категоріями національних CCN/CNC і міжнародних CCI/CIC змагань. Розкриємо вимоги до проведення цих змагань за основними категоріями у Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Категорії національних CCN/CNC і міжнародних CCI/CIC змагань з триборства

Категорія	Виїздка	Крос	Конкур
CCI/CCN 1 зірка	Рівень 1 зірка	Дистанція: 4160-4680 м. Швидкість: 520 м/хв. Час: 8-9 хв. Макс. кіл-ть стрибків: 32. Висота перепон: 110 см.	Висота перепон: 115 см Ширина оксера: 135 см Ширина трійника: 155 см Макс. дистанція: 600 м

		Ширина перепон зверху: 140 см біля основи: 210 см без висоти: 280 см. Макс. перепад висоти: 160 см	Швидкість: 350 м/хв Кількість перепон/ стрибків: 10-11/13
CCI/CCN 2 зірки	Рівень 2 зірки	Дистанція: 4400-5500 м. Швидкість: 550 м/хв. Час 8-10 хв. Макс. кіл-ть стрибків: 37. Висота перепон: 115 см Ширина перепон зверху: 160 см біля основи: 240 см без висоти: 320 см Макс. перепад висоти: 180 см	Висота перепон: 120 см Ширина оксера: 140 см Ширина трійника: 160 см Макс. дистанція: 600 м Швидкість: 350 м/мин Кількість перепон/ стрибків: 10-11/14
CCI/CCN 3 зірки	Рівень 3 зірки	Дистанція: 5700-6270 м. Швидкість: 570 м/хв Час 10-11 хв. Макс. кіл-ть стрибків: 40 Висота перепон: 120 см. Ширина перепон зверху: 180 см біля основи: 270 см без висоти: 360 см Макс. перепад висоти: 200 см	Висота перепон: 125 см Ширина оксера: 145 см Ширина трійника: 165 см Макс. дистанція: 600 м Швидкість: 375 м/хв Кількість перепон/ стрибків: 11-12/15
CCI/CCN 4 зірки	Рівень 4 зірки	Дистанція: 6270-6840 м Швидкість 570 м/хв Час 11-12 хв. Макс. кіл-ть стрибків: 42 Висота перепон: 120 см Ширина перепон зверху: 200 см біля основи: 300 см без висоти: 400 см Макс. перепад висоти: 200 см	Висота перепон: 125 см Ширина оксера: 145 см Ширина трійника: 165 см Макс. дистанція: 600 м Швидкість: 375 м/хв Кількість перепон/ стрибків: 11-13/16

Змагання з манежної їзди мають виявити ступінь виїздки коня і підготовленість її вершника виконати програму змагань. Польові випробування направлені на з'ясування витривалості коня. Їх метою є встановлення підготовленості вершника і коня до пробігу по місцевості з подоланням різних перешкод за чітко визначений час, а також перевірка

можливостей вершника зберігати сили коня в умовах напруженої роботи. Подолання перешкод дає можливість перевірити наскільки кінь може зберігати після польових випробувань сили, працездатність та енергію

1.1.2. Конкур. Програма та правила змагань

Конкур полюбують мільйони людей у світі за його видовищність, драйв і адреналін. Конкур – це швидкість, потужність, політ. Він зрозумілий навіть глядачеві, далекому від професійного кінного спорту. Сучасні змагання з конкуру – це яскраве шоу з різноманітними бар'єрами і складними маршрутами. Вершники в різнокольорових нарядах прагнуть якомога швидше подолати всі перешкоди, в той час як на табло стрімко змінюються цифри хронометра. Конкуристи люблять свій вид спорту за швидкість, за відчуття польоту, за єднання з конем на маршруті. Але все це пов'язане з підвищеним ризиком падінь і травм, необхідністю заспокоювати напарника, що надмірно розпалився на маршруті, а на результат впливають навіть соті частки секунд [11].

За правилами конкуру вершнику на коні треба без помилок пройти визначений маршрут з перешкодами за мінімальний час. Рівень складності маршруту визначається висотою перепон і їх конфігурацією. Також ускладнює маршрут наявність широких перешкод, їх близьке розташування та канами з водою.

Батьківщиною конкуру є Франція. У 50-х роках XIX століття вперше було проведено змагання коней з стрибків через перешкоди. З другої половини XIX століття змагання проводилися у Бельгії, Італії, Росії, Німеччині та Америці. Зростала популярність цього виду спорту і у 1900 році він увійшов у програму Олімпійських ігор у Парижі.

На сьогодні існує багато різновидів змагань з конкуру, а саме:

- Свій маршрут. При створенні маршруту спортсмен може врахувати особисті можливості пари, тим самим розрахувати найбільш вигідні маршрути;
- Дзеркальний. Одночасно дві пари проходять однаковий маршрут на різних площадках. Це змагання на вибування, відповідно пара, що гірше пройшла маршрут вибуває, а краща пара вступає у змагання з новим суперником. Переможцем стає остання пара, що перемогла;
- За зростаючою складністю. На маршруті виставляють 6, 8 або 10 перешкод, які поступово ускладнюються. Складність змінюється не лише за рахунок підвищення висоти або широти перепони, а також зміною схеми маршруту. Бали спортсмени набирають у відповідності до проходження перепони: перша – 1 бал, друга – 2 бали і тд.
- За стилем. До балів, що нараховуються за проходження перепон судді додають бали за виїздки: посадка і дії вершника, техніка коня, а також спільна робота пари;
- Наближено до норми часу. Судді визначають норму проходження даної дистанції. Вершник намагається наблизитися до проходженні дистанції до визначеної норми. Є система штрафів як у класичному конкурі.
- На потужність стрибку (пьюсанс). Після чистого проходження маршруту піднімаються перепони і знову проходять маршрут. Змагання складаються з чотирьох гітів, а висота стінки може досягати 2,5 метри.
- Класичний конкур з перестрибуванням. При проходженні дистанції враховують чистоту і жвавість проходження маршруту. При однаковому чистому проходженні двома або більшою кількістю спортсменів дистанції призначається перестрибування, при якому перемагає та пара, яка пройшла маршрут за найменший час і з найменшою кількістю помилок.

За правилами Міжнародної федерації кінного спорту (FEI) площа відкритої арени для проведення змагань з конкуру повинна бути не менше ніж 3200 кв.м. з мінімальною шириною 40м. Якщо змагання проводяться на критому манежі то його площа повинна бути не менше 1200 кв.м. з мінімальною шириною 20 м.

На маршруті для конкуру використовують різні перешкоди, на проходження яких відводиться різний час і витрачаються різні зусилля. Класифікацію основних видів перешкод у конкурі наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Класифікація основних видів перешкод у конкурі

№	Вид перешкоди	Характеристика виду перешкоди
1	Хрестовина	Висотна перепона, що розташована хрест-нахрест на двох стійках, при чому вони закріплені на різних висотах
2	Чухонець	Перепона у вигляді забору з горизонтально закріплених жердин на двох стійках
3	Хвіртка	Прямовисна перешкода шириною біля 2-х метрів, основний елемент вільно висить на стійках
4	Стінка	Висотна перепона зроблена у вигляді глухої стіни з дерев'яних перекриттів
5	Піраміда	Широка перепона у вигляді піраміди з трьох паралельних жердин
6	Канава	Широка перепона з розмірами 200-450 см. Може бути сухою або наповненою водою. Обов'язкова на маршрутах міжнародних змагань.
7	Шлагбаум	Це перепона виглядає як подовжений трикутник, що розташовано на двох стійках
8	Джокер	Вид перешкод підвищеної складності. Бруси мають тільки верхню жердину. Ставлять останнім на дистанції.
9	Оксер (бруси)	Це широка перепона. Бувають прямі і висхідні оксери, де бруси розташовані на одній або на різних висотах. Отже парі треба подолати як висоту так і ширину

Бувають також маршрути, що складаються з системи перепон, розташованих на відстані декількох темпів один від одного. В залежності від кількості перепон системи можуть бути подвійними або потрійними.

1.1.3. Виїздка як основа кінного спорту

Виїздка – це класика, грація і елегантність. Цей вид спорту нерідко називають танцем з конем, настільки легкими, витонченими і летючими виглядають рухи кінної пари. Виїздку цінують за демонстрацію дивовижної гармонії вершника і його чотириноного партнера, а так само за поєднання потужності і імпульсу з гнучкістю та пластичністю, які демонструють виїздові коні в манежі. Щоб показати такий клас виступів з конем, потрібні місяці і навіть роки регулярної методичної роботи, посидючість і терпіння. І хоч глядачам здається, що на змаганнях пара «танцює» сама по собі, легко і невимушено, насправді і вершник, і кінь працюють з максимальною віддачею під час манежної їзди. Найменша втрата рівноваги, ритму або почуття свого партнера можуть привести до збою при виконанні складних елементів вищої школи верхової їзди [11].

Виїздка представляє собою самий видовищний і в той же час дуже складний вид спорту. Зі сторони виступ спортсменів виглядає як легкий танок на коні, причому кінь змінює ритм рухів, виконує фігури по непомітним для пересічного глядача командам. При чому всі фігури, що виконує кінь не є природними і не характерні для повсякденної рухової активності коня. Тому виконання вправ і фігур вимагає від коня великих зусиль.

У цьому виді спорту вершник повинен продемонструвати: здібності коня до виконання правильних і довільних рухів при різному темпі, від скорочених та доданих, плавні та ритмічні переходи від одного алюру до іншого, правильну стійку, осадження і рух назад, рухи з боковим згинанням, що виробляються на спеціальному тренуванні, складні рухи (піруети, заміна ноги в галопі, пасаж, піаффе).

При виконанні цих вправ кінь повинен рухатися, зберігаючи те або інше положення свого корпусу, що відповідає номеру у програмі. У виїздці дуже важливим є збереження імпульсу – прагнення до руху вперед, повна відповідність засобам управління, рухи що повинні бути майже непомітними.

Високо оцінюється також загальний вигляд пари, їх гармонійність і природна здатність до пластичних красивих рухів.

Змагання з виїздки проводяться на стандартному манежі 60×20 метрів.

Поруч з обов'язковими програмами з заздалегідь зазначеними схемами у змаганнях високого рангу, у тому числі на Олімпійських іграх, можуть бути і довільні програми. Довільна програма – це змагання з артистичної виїздки, що виконуються під музику. Включає в себе всі аллюри і рухи у відповідності з тестуванням основної виїздки того ж рівня. При цьому вершнику надається абсолютна свобода вибору форм та манери виконання програми в межах встановленого часу.

У сучасних змаганнях з виїздки майстерність пари демонструється за допомогою виконання тестів – певних комбінацій рухів, що виконуються в рамках стандартної арени. Судді оцінюють кожен рух на основі об'єктивно існуючого стандарту, що відповідає рівню тесту, і нараховують кожному правильно виконаному завданню оцінку від 0 до 10. Нуль - не виконання тесту, а десять за відмінне виконання.

Офіційні тести затверджені Міжнародною федерацією кінного спорту (FEI) включають наступні категорії, що висвітлено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Офіційні тести затверджені Міжнародною федерацією кінного спорту (FEI)

№	Види тестів	Характеристика тестів
1	Тести для молодих коней	- Тести для коней 4 років (Національні змагання) - Тести для коней 5 років; - Тести для коней 6 років; - Тести для коней 7 років
2	Малий приз	Тест середнього рівня складності. Включає вправи що дозволяють оцінити відповідність підготовленості коня усім вимогам, а також дозволяє оцінити рівень фізичного та психічного розвитку коня.

3	Середній приз № 1	Більш складний тест середнього рівня. Це перехідний тест, що дозволяє підвести коня до виконання вправ більш складного тесту.
4	Середній приз № 2	Тест високого рівня складності.. Метою програми є підготовка коня до виконання програми Великого Призу
5	Великий приз	Тест найвищого рівня складності.. Це змагання на яких в повній мірі проявляються невимушеність коня, що проявляється у повній відсутності опору і досконалим розвитком імпульсу
6	Переїздка Великого призу	Відповідає програмі Великого Призу, але особливого значення надається переходам.
7	Довільна програма	Це змагання з артистичної виїздки, що виконуються під музику. Пара повинна демонструвати єднання і гармонію усіх рухів і переходів

При виконанні тестів з виїздки вершник на коні виконує наступні фігури:

1. Вольт – це коло діаметром 6, 8 або 10 метрів. При діаметрі більше 10-ти метрів використовується термін «коло» з вказуванням його діаметру.

2. Серпантин складається з напівкілець, що об'єднані прямою лінією. При перетинанні центральної лінії корпус коня повинен бути паралельним короткій стороні манежу.

3. Вісімка – ця фігура складається з двох об'єднаних один з одним вольтів або кілець однакового розміру, відповідно до вказаного тесту за схемою їзди. Перед зміною напрямку, вершник обов'язково повинен випрямити коня.

Метою виїздки є гармонійний розвиток фізичних можливостей і здібностей коня. У результаті виїздки кінь стає спокійним, поступливим, гнучким та пластичним, розкутим та слухняним, і в той же час довірливим, уважним і енергійним, що дозволяє досягнути взаєморозуміння між вершником та його конем. Вищезазначені якості проявляються в наступних принципах:

- Свобода і рівномірність алюрів;
- Гармонійність, легкість та невимушеність рухів;
- Легкість переду та підведення задніх кінцівок, що є результатом гарного імпульсу;
- Прийняття приводу при повному послууху, без будь-якого напруження та опору[правила виїздки, с. 8]

Для здійснення програми змагань з виїздки пара вершник на коні повинна виконати основні елементи виїздки. Вони розкриті у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4.

Основні елементи виїздки

№	Елемент	Характеристика елемента
1	Зупинка	При виконання зупинки кінь повинен стояти прямолінійно і нерухомо, з підведеним задом, зберігаючи уважність. Зупинка демонструється протягом 3-х секунд. Демонструється під час привітання
2	Крок	Це маршрутний алюр, при якому зіткнення копит з ґрунтом відбувається чітко в 4 такти, що йдуть рівномірно один за одним. Розрізняють: середній, зібраний, доданий і вільний крок.
3	Слідування за відданим приводом	Ця вправа демонструє рівновагу, еластичність, послуух і відсутність напруження коня
4	Рись	Це алюр у два такти з поперемінним виносом діагональних ніг розділеним фазою підвисання. Розрізняють: робочу, зібрану, середню і додану рись
5	Галоп	Це алюр у три такти у наступній послідовності: ліва задня, після ліва діагональ (одночасно ліва передня і права задня), після права передня. Розрізняють: робочий, зібраний, середній і доданий галоп
6	Осідання	Це симетричний рух назад з двотактовим осіданням, але без моменту підвисання. Кожна діагональна пара ніг піднімається і опускається по чергово, при цьому передні ноги знаходяться на одній траєкторії з задніми.
7	Переходи	Зміна алюру і швидкості, що чітко демонструються у заданій літери. Використовують при переході від одного руху до іншого.
8	Напівотримка	Це майже одночасне координування впливу сідниць, рук і ніг вершника з метою підвищення уваги і

		покращення рівноваги коня.
9	Зміна напрямків	При виконанні даної вправи згинання тіла коня повинно відповідати кривизні описуваної лінії, при цьому кінь повинен залишатися розкуто і виконувати команди вершника без будь-якого опору або змін ритму і швидкості.
10	Поступка шенкелю	Мета цього елемента продемонструвати послух коня при бокових рухах
11	Бокові рухи	Направлені на розвиток і підсилення підведення задніх ніг і ступеня сбору
12	Пірует	Повертання на 360 або 180 градусів, радіусом, що відповідає довжині коня
13	Пасаж	Розмірена, дуже висока рись з максимальним збиранням та яскраво вираженою каденцією
14	Піафе	Високий діагональний рух з чітко вираженою каденцією, при виконанні якого здається, що кінь залишається на місці

У змаганнях Великого призу виконується 33 фігури і серед них найбільш складним є: пасаж - висока рись, піафе – рись на місці, пірует галоп на місці з поворотом на 360 градусів.

На сучасному етапі для виїздки стали принциповими такі положення: якщо раніше перемагав той, хто здійснював менше помилок і акуратно проходив маршрут, то сьогодні жорстка конкуренція вимагає від спортсменів виступати на межі можливостей коня.

Зараз виїздка стала набагато динамічнішим видом кінного спорту. Елементи виконуються один за одним не даючи відпочити парі. Єдина умова перемоги у сучасних змаганнях - це великий досвід його учасників.

1.2. Особливості підготовки у кінному спорт

Актуальність дослідження усіх видів підготовки у кінному спорті зумовлена тим, що виконання програми змагань вимагає високого рівня підготовки спортивної пари вершник-кінь.

Сучасна програма змагань з кінного спорту включає подолання складних конкурних перешкод, кросових перепон на великій швидкості та високої майстерності керування конем при виїзді.

Основною особливістю кінного спорту, не залежно від його виду, є те, що спортсмен активно взаємодіє зі своїм партнером-конем, і продемонстрований результат на змаганнях залежить як від підготовки вершника так і від підготовки коня. Кінь є повноцінним партнером у змаганнях.

Ще одна особливість полягає в тому, що спортсмен стає тренером свого коня і результативність у змаганнях залежить не тільки від підготовки вершника, а й від його тренерської майстерності підкорювати свого коня.

Таким чином, підготовка у кінному спорті повинна включати:

- Формування і удосконалення фізичних можливостей і спортивних навичок спортсмена;
- Удосконалення взаємодії спортсмена і коня;
- Розвиток фізичних навичок і повне підкорення коня командам вершника.

Саме взаємодія спортсмена з конем є сутністю кінного спорту. Високий рівень підготовленості окремо спортсмена і окремо коня, безумовно, важливо, але недостатньо для отримання високого спортивного результату. Реалізація спортивної підготовки в кінному спорті можлива тільки при умові одночасної спільної роботи з вершником і конем як спортивної пари.

Взаємодія з конем має великий виховний потенціал. Знання про потреби і особливості догляду за конем необхідно передавати підростаючим поколінням. Спілкування з конем має невичерпний потенціал для формування особистості вершника, особливо для юних спортсменів. Виховна цінність для виховання, особливо, підростаючого покоління полягає у формуванні самосвідомості і самовладання. Молоді вершники беруть на себе відповідальність за живу істоту, яку вони повинні поважати і підтримувати.

Витримка і відповідальність – це основні передумови для заняття кінним спортом.

Основною метою підготовки в кінному спорті – є всебічний фізичний розвиток, виховання моральних і вольових якостей, розвиток фізичних та технічних якостей, необхідних для удосконалення майстерності в обраному виді кінного спорту.

З точки зору виховного потенціалу кінний спорт повинен формувати наступні якості: відчуття відповідальності, дисциплінованість, вміння працювати в команді, бережливе відношення до навколишнього середовища.

Порівняно з іншими видами спорту, у кінному спорті ставляться високі вимоги до теоретичної підготовки. Вершник повинен оволодіти теоретичними знаннями та практичними навичками в галузі обраного виду спорту, гігієни та самоконтролю, основ ветеринарії і інших наук про коней, та особливості підготовки коней до обраного виду кінного спорту.

Підготовка в кінному спорті ще ускладнюється рядом причин: під час тренування взаємодіють два живих організми – вершник і кінь, кожен з яких змінюється в процесі тренування. У зв'язку з цим ставляться високі вимоги до тренерів та вершників, до знань сучасних методів тренування, основ анатомії і фізіології людини і коня, а також принципів психологічної підготовки.

Особливо важливо здійснювати раціональне планування навчально-тренувального процесу. Крім того, треба на всіх етапах підготовки враховувати індивідуальні особливості як спортсмена, так і його коня.

Згідно програми підготовки в ДЮСШ з кінного спорту, виділимо основні етапи підготовки:

- Етап початкової підготовки – від 1 до 2 років;
- Період початкової спеціалізації – до 2-х років;
- Період поглибленої підготовки – до 3-х років;
- Етап удосконалення спортивної майстерності - без обмежень часу;

- Етап вищої спортивної майстерності – без обмежень часу [Програма].

Етап початкової підготовки направлений на відбір обдарованих спортсменів, створення умов для їх фізичного розвитку, отримання ними початкових знань, вмінь та навичок. Цей етап носить ознайомчо-оздоровчий характер.

Основна мета підготовки - підвищення рівня загальної фізичної підготовки і засвоєння початкових навичок поведінки з конем та верхової їзди. На цей етап зараховують дітей у віці 10 років, що не мають попередньої підготовки у кінному спорті.

Етап початкової спеціалізації – на цей етап зараховують дітей, що склали тести з загальної та спеціальної фізичної підготовки. На цьому етапі спортсмени отримують основні знання і навички у кінному спорті, визначається їх спеціалізація у основних дисциплінах. Тренування направлені на підвищення загальної і спеціальної підготовки, а також на засвоєння тактичної майстерності. Спортсмени беруть участь у змаганнях, виконують нормативи 3-1 розрядів. В цей період формуються стійкі спортивні пари вершник-кінь. Етап розраховано на 5 років. У зв'язку з тим, що кінний спорт є віковим, а досягнення високих результатів в більшості залежить від психологічної зрілості вершника, а також від підготовки коня, тому можливо продовження цього етапу на більш тривалий час. Приймаються діти з 10 років.

Етап удосконалення спортивної майстерності не має обмеження по терміну. На це етап зараховують спортсменів, що виконали нормативи кандидата у майстри спорту. Це спортсмени, що обрали спорт як професійну діяльність. Метою підготовки на цьому етапі є продовження удосконалення спортивних навичок та виступи на великих змаганнях міжнародного рівня входження у збірну країни. На цей етап переводяться діти з 12 років.

Етап вищої спортивної майстерності також не має обмеження за часом. Основна мета – підвищення стабільності високих спортивних результатів.

Приймаються спортсмени з 16 років. Вимоги до спортсменів – складання нормативів майстра спорту. На цьому етапі важливими умовами успішного виконання програми підготовки є високе матеріально-технічне забезпечення, сучасне обладнання, інвентар, наявність перспективних коней, засобів відновлення та медичного і ветеринарного забезпечення.

Групи підготовки по рокам формуються з врахуванням віку, рівня фізичної та спортивної підготовки. Враховуючи специфіку даного виду спорту, необхідно приділяти більше уваги послідовній системі відбору у спеціалізовані групи за видами спорту (ви їздка, конкур, триборство).

Річний цикл підготовки включає підготовчу, змагальну і перехідну частину. Підготовча частина річного циклу підготовки ділиться на два етапи. Перший етап направлено на підвищення загальної фізичної підготовки, удосконалення рухових якостей, відпрацювання окремих елементів техніки. Другий етап носить більш спеціалізований характер. Головну увагу приділяють підвищенню техніки керування конем та виконанню елементів і схем манежної виїздки, виконання стрибків. Зростає інтенсивність тренувального процесу, все частіше застосовуються змагальні навантаження, проводяться контрольні змагання.

Змагальний період також умовно ділиться на два етапи: етап відбірково-підготовчих та етап основних змагань. Основною метою тренувань у даний період є перевірка і подальше підвищення рівня готовності спортсмена і коня до великих змагальних навантажень. Виявлення технічних і тактичних помилок у підготовці і їх виправлення. Виконання на високому рівні усіх елементів відповідної змагальної програми і формування спеціальної витривалості.

На етапі основних змагань одним з головних завдань є утримання високого рівня загальної та спеціальної фізичної підготовки і підведення вершника і коня до основних змагань сезону.

У перехідному періоді головна увага приділяється активному відпочинку і відновленню сил, лікування і профілактика захворювань і травм.

Для груп удосконалення та вищої спортивної майстерності розробляються індивідуальні плани підготовки.

У кінному спорті велике значення мають формування різних сторін підготовки.

Завданнями технічної підготовки – є досягнення певного рівня технічної майстерності та засвоєння і удосконалення техніки обраного виду кінного спорту (ви їздка, конкур).

Загальна технічна підготовка включає в себе оволодіння техніці усіх загально розвиваючих та спеціальних вправ, які застосовуються на тренуванні. Спеціальна технічна підготовка включає в себе вивчення основ спортивної техніки: формування індивідуальних техніки, формування рухових умінь і навичок, що дозволяють успішно брати участь у змаганнях, а саме:

- Вироблення невимушеної правильної посадки;
- Оволодіння навиками використання засобів керування конем на усіх аллюрах;
- Оволодіння технікою подолання поодиноких перешкод, проходження схеми маршруту;
- Виконання певних елементів манежної їзди.

Тактична підготовка забезпечує формування здібностей вести спортивну боротьбу з суперниками у залежності від індивідуальних можливостей і змагальних ситуацій, розподіляти сили при проходженні кожного етапу змагань, а також використання сильних сторін підготовки пари вершник – кінь.

Тактична підготовка включає в себе два розділи: теоретичну і практичну підготовку. До теоретичних засобів тактичної підготовки належать: бесіди про тактику, аналіз різноманітних змагальних ситуацій, вивчення фізіологічних закономірностей енергозабезпечення при їзді на коні.

Практичними засобами тактичної підготовки являються: навички розподілу сил під час тренування, контрольних та офіційних змагань, застосування тактичних знань в процесі змагань і включає:

- Засвоєння теоретичних основ спортивної тактики;
- Практичне оволодіння тактичними прийомами, їх комбінаціями і варіантами;
- Виховання тактичного мислення і інших здібностей, що визначають тактичну майстерність;
- Розробка найбільш ефективних способів і прийомів ведення змагання.

До основних методів тактичної підготовки належать: розучування тактичних елементів і дій, своєчасне словесне пояснення нюансів тактики тренером, аналіз дій, розробка варіантів тактичної поведінки.

Для оволодіння основами тактики вершнику необхідно тренуватися на різних конях. Це дозволяє закріпити навички керування конем і отримати досвід, необхідний для змагань. Також розвитку тактики сприяє тренування у різноманітних умовах: поле, критий манеж, відкритий манеж.

Основою тактичної підготовки в кінному спорті є вибір раціональної тактичної схеми. В процесі змагань найбільш розповсюджені наступні різновиди тактики:

- Завоювання першого місця незалежно від результату (особливо у фіналі);
- Перемога з найвищим результатом;
- Досягнення результату для потрапляння в склад найсильніших з метою економії сил, необхідних для боротьби у фіналі.

Вирішення тактичних завдання в конкурі і виїзді пов'язано з виступами у змаганнях. Заздалегідь перед стартом в конкурі вершник проходить маршрут пішки, ретельно розраховуючи траєкторію рухів, а потім, разом з тренером розробляє план свого виступу. При цьому слід обов'язково

враховувати характер ґрунту, типи, форму та розміри перешкод, кількість учасників, особливості схеми маршруту.

Тактична підготовка у виїзді в основному полягає: в правильному виборі часу, що використовується для розминки, актуальності і чіткості виконання елементів за схемою, визначення старту на певному коні, виходячи з кількості та рівня підготовки суперників.

У триборстві ж найбільше значення має тактична зрілість спортсмена. Кожен виступ повинен бути заздалегідь продуманий, адекватна оцінка можливостей коня в кожному з видів триборства. Велике значення має розминка коня перед змаганнями, вона направлена на розігрів коня і підготовки до ефективної роботи, а також для нагадування основних елементів. У польових випробуваннях вершник повинен вирішувати цілу низку тактичних завдань: добре вивчити трасу кросу, перевірити якість ґрунту, запам'ятати сі складні ділянки місцевості. Необхідно оглянути підходи на кожен перешкоду і вибрати найбільш зручну траєкторію для подолання бар'єру. Після польових випробувань необхідно прийняти відповідні заходи щодо зняття стомлення і відновлення коня. Третій день змагань вимагає від пари спортсменів збереження психологічної рівноваги при проходженні маршруту, бо він є вирішальним на шляху до перемоги.

Основними напрямками психологічної підготовки у кінному спорті є: формування мотивації для досягнення високої спортивної майстерності., виховання волевих якостей, регуляція психологічного напруження та формування емоційної стійкості, контроль за передстартовим станом та знання основ психології коня. удосконалення швидкості реакції реагування, розвиток спеціалізованих умінь (відчуття ритму, дистанції, часу), формування впевненості у власних силах.

Теоретична підготовка вершників направлена на покращення засвоєння практичних занять, проходження інструкторської та суддівської практики.

Теоретична підготовка здійснюється регулярно на всіх етапах підготовки і має свої форми і методи. Теоретичні заняття проводяться у

формі окремих уроків, лекцій, обговорень методичних посібників, відеоматеріалів змагань. З зростанням спортивного вдосконалення вершники можуть повертатися повторно до вивчення певних тем з метою більш глибокого їх аналізу.

Для вершників-початківців в першу чергу необхідно мати:

- Знання з техніки безпеки при поводженні з конем і проведенні практичних занять;
- Правила експлуатації коня, спорядження, інвентарю;
- Відомості про будову та функції організму людини та тварини;
- Поняття про особисту гігієну та режиму навантажень та відпочинку;
- Інформацію про історію розвитку кінного спорту в Україні та світі.

До основних засобів здійснення теоретичної підготовки належать: спеціально організовані лекції та семінари, вивчення спеціалізованої літератури, перегляд відеоматеріалів, спостереження за тренуваннями досвідчених спортсменів.

Фізична підготовка спортивної пари визначається рівнем розвитку силових і швидкісних якостей, загальної та спеціальної витривалості, гнучкості та координації рухів.

Інтегральна підготовка в кінному спорті – це здібності до координації і реалізації різноманітних сторін підготовки в умовах змагальної діяльності. Основними засобами інтегральної підготовки є виконання вправ обраного виду кінного спорту умовах змагань різного рівня. Підвищувати рівень інтегральної підготовки можливо за допомогою наступних прийомів: полегшити умови тренування (проходження маршруту під диктовку тренера); ускладнити умови (змагання в інших кліматичних умовах); підвищення інтенсивності змагальної діяльності (збільшення розмірів поля, підвищити рівень, кількість або складність перешкод).

Отже, в процесі багаторічної підготовки в кінному спорті важлива цілісність, що забезпечується наступними показниками:

- Взаємозв'язком загальної і спеціальної фізичної підготовки;

- Гармонійним розвитком всіх сторін підготовки. Технічної, тактичної, психологічної, теоретичної, фізичної та інтегральної;
- Пропорційним співвідношенням параметрів тренувального навантаження його об'єму та інтенсивності;
- Послідовністю різних циклів підготовки, окремих занять, етапів, періодів.

Висновки до розділу 1

У першому розділі здійснено аналіз сучасного стану розвитку кінного спорту. Розкрито основні дисципліни – олімпійські і неолімпійські.

До олімпійських дисциплін у кінному спорті належать: конкур, виїздка і триборство. Відповідно до неолімпійських: дистанційні кінні перебіги, вольтижування, драйвінг і рейнінг.

Розкрито особливості проведення змагань з відповідних дисциплін, класи, програми, специфіка суддівства.

Здійснено аналіз олімпійських видів кінного спорту.

Кінне триборство має у своєму складі змагання з трьох видів: виїздка, польовий крос і конкур. Вважається найскладнішою дисципліною кінного спорту.

Конкур вважається най видовищним видом. Проаналізовано різновиди змагань з конкуру та розкрито класифікацію основних видів перешкод.

Найелегантнішим видом кінного спорту є виїздка. На змаганнях вершник на коні демонструє найскладніші елементи. Особливістю даної дисципліни є те, що крім оцінки за складність судді оцінюють артистизм пари. Проаналізовано фігури та основні елементи виїздки.

Розкрито особливості підготовки у кінному спорті. Охарактеризовано основні етапи підготовки та специфіку їх організації та здійснення. Проаналізовано етапи підготовки в річному циклі. Досліджено особливості формування різних сторін підготовки у кінному спорті.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

У процесі виконання кваліфікаційної роботи були використані наступні *теоретичні методи дослідження*:

- аналіз та узагальнення наукової, педагогічної та навчально-методичної літератури;
- метод періодизації;
- біографічний метод;
- моделювання.

Аналіз та узагальнення наукової, педагогічної та навчально-методичної літератури – це теоретичний метод без якого неможливо написання кваліфікаційної роботи. Даний метод використовується вже на початку дослідження при виборі теми. Аналіз і узагальнення літератури необхідно для чіткого уявлення методології дослідження та визначення загальних теоретичних положень, а також виявлення ступені розробленості досліджуваної проблеми. При цьому ми дізнаємося про ступінь висвітлення проблеми дослідження, наукові дискусії з різних питань, а також невирішені питання. Все це дає можливість визначити область питань, що потребують дослідження.

При написанні кваліфікаційної роботи ми зіткнулися з проблемою недостатньої кількості сучасних вітчизняних досліджень в галузі кінного спорту. Тому в роботі використано аналіз, в більшій мірі, зарубіжних видань та перекладної літератури.

Ознайомлення з навчальною програмою для ДЮСШОР з кінного спорту та Правил проведення змагань дало нам можливість дослідити особливості розвитку олімпійських видів спорту: конкуру, виїздки та триборства. Та охарактеризувати особливості підготовки спортсменів в кінному спорті на різних її етапах.

Вивченню сучасного стану та історії розвитку кінного спорту за часів незалежності України сприяло вивчення матеріалів і документів, розміщених на офіційному сайті Всеукраїнської федерації кінного спорту України.

Метод періодизації – це метод систематизації, що виражається в умовному розподілі історичного процесу на певні хронологічні періоди. Ці періоди мають ті чи інші відмінні особливості, що визначаються в залежності від обраного критерію. В нашому дослідженні було обрано декілька критеріїв: загальні історичні події, що вплинули на всі сфери життя і спорту зокрема (ВВВ, проголошення незалежності України); якісні зміни в статусі кінного спорту (перехід від військово-прикладного виду до виду спорту); знакові історичні події (перемога в Олімпійських іграх).

Біографічний метод – це один з методів, в якому джерелом емпіричних даних стає біографія однієї людини або декілька осіб. Аналіз подій здійснюється через призму етапів життя людини, що зробила значний внесок в певну сферу діяльності. В нашому дослідженні регіональних аспектів розвитку кінного спорту в Миколаєві такою людиною був О.Л. Зозуля. Саме він став фундатором і організатором кінно-спортивної школи, його військовий досвід служби в кавалерії сприяв формуванню потужного складу спортсменів і тренерського складу, наполеглива праця на посаді тренера допомогла досягти найвищого рівня підготовки - перемоги в Олімпійських іграх В. Погановського.

Метод прогнозування дає можливість на основі вивчення історичних етапів розвитку та закономірностей формування певного явища розробити перспективи його удосконалення. Вивчення історичних аспектів еволюції кінного спорту в Україні та аналіз існуючих тенденцій розвитку даного виду спорту в Миколаєві дали можливість передбачити перспективи подальшого удосконалення. При розробці шляхів розвитку кінного спорту нами було виділено найбільш значущі проблеми і здійснено спробу пошуку їх раціонального вирішення.

2.2. Етапи дослідження

Дослідження регіональних аспектів розвитку кінного спорту в Миколаєві включало наступні етапи:

1. Перший етап (вересень 2021 р.- грудень 2021 р.). Проводився збір наукової, педагогічної та навчально-методичної літератури за темою дослідження. Визначалася тема, мета та завдання дослідження. Здійснено обґрунтування наукового апарату дослідження: актуальність, предмет, об'єкт та методи.

2. Другий етап (січень 2022 р. – червень 2022 р.). Проведено аналіз стану та проблем підготовки спортсменів у кінному спорті. Розкрито програми підготовки основних олімпійських видів кінного спорту: конкур, виїзка, триборство. Проаналізовано історичні етапи розвитку кінного спорту в Україні. На основі дослідження регіональних аспектів та історичних етапів розвитку кінного спорту в Миколаєві розроблено шляхи подальшого удосконалення даного виду спорту в нашому регіоні.

3. Третій етап (вересень 2022 р.- листопад 2022 р.) Здійснено остаточний аналіз результатів дослідження, оформлення кваліфікаційної роботи, формулювання висновків. Проведено апробацію результатів кваліфікаційної роботи шляхом участі у Міжнародній онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Розвиток спорту в сучасних умовах: новітні виклики, проблеми та перспективи», що відбулася 28 жовтня 2022 року у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова.

РОЗДІЛ 3. РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КІННОГО СПОРТУ В МИКОЛАЄВІ

3.1. Історія становлення і розвитку кінного спорту в Україні 1923-2022р.

Кінний спорт започатковано на II Олімпійських іграх у 1900 році у Парижі. Але основні дисципліни сучасного кінного спорту конкур, ви їздка та триборство були включені у програму V Олімпійських ігор у Стокгольмі.

З метою визначення основних етапів розвитку кінного спорту в Україні розглянемо хронологію історичних подій, що стали передумовами зародження і розвитку вітчизняного кінного спорту. Зрозуміло, що за часів Радянської влади вітчизняний кінний спорт був частиною спорту СРСР.

Засновникам кінного спорту виступили бійці Першої Кінної армії. Весною 1922 року відбулися збори командирів кінних частин на яких виступив С. Будьонний і наголосив на необхідності розвитку кінного спорту в країні, і закликав вершників-військових першими розпочати регулярні заняття спортом.

На цих зборах було прийнято рішення провести перший пробіг, що включав забіг на 100 верст та на одну версту по іподрому.

У 1923 році ці змагання повторили, але вони включали вже розширену програму: пробіг 25 верст, конкур-іппік, стиль-чез, манежна та фігурна їзда, джигітовка, заїзди тачанок [1, с. 8].

Після проведення масштабних змагань було запропоновано створити Центральний кінноспортивний комітет. Ним було організовано і розгорнуто широку спортивну роботу, особливо у військовій кавалерії.

Офіційною датою початку систематичної кінноспортивної роботи в СРСР вважається 10 жовтня 1923 року, коли було дано старт 400-верстному забігу Ростов-на-Дону – Харків. З цього часу кінний спорт набув масового

характеру і до занять цим видом спорту залучали не лише військових, а і все населення.

13 вересні 1925 року на Московському іподромі пройшли Всеармійські змагання. У програмі передбачалися змагання як в командному так і в особистому заліку.

Командний залік проводився з триборства: володіння холодною зброєю, змагання з розвідки і бойової стрільби та ви їздка на молодому коні.

Особиста першість включала наступні змагання: подолання перешкод середнього та важкого класу, стрибки з перепонами на дистанції 3000 та 4000 м, забіг на 50 кілометрів та володіння холодною зброєю.

У цих змаганнях взяло участь шість команд, загальна кількість учасників 150 спортсменів [1, с. 8].

Ці змагання мали шалений успіх і стали початком майбутніх кінноспортивних чемпіонатів і першостей: міських, обласних, республіканських та всесоюзних.

До організації і участі у змаганнях долучилися і громадські організації першою у 1948 році була Осоавіахім, а пізніше ДОСАРМ, ДОСАВ та ДОСФЛОТ. Саме вони взяли на себе сприяння організації кінноспортивних шкіл, клубів гуртків у містах і селах. У довоєнні часи в СРСР їх існувало більше двохсот. В них навчалися десятки тисяч юнаків і дівчат. Більше 16 тисяч виконали нормативи «Ворошиловський вершник» [1, с. 10].

У другій половині 30-х років кінний спорт перейшов на інший рівень: від військово-прикладного - до виключно спортивного. Хоча більшість тренерів були армійські вершники. У 1938 році було організовано Всесоюзні курси-збори по підготовці тренерів з кінного спорту. На них було підготовлено 25 тренерів, інструкторів та суддів з кінного спорту.

До періоду організацій кінноспортивних шкіл належить ще одна подія – це створення Всесоюзної секції кінного спорту, пізніше Федерації кінного спорту СРСР у 1935 році.. Разом з цим організовується ряд

кінноспортивних шкіл: МОАХ, ДСО «Харчовик», ДСО «Спартак», ДСО «Будівельник» та ін.

Масовою демонстрацією результатів підготовки спортсменів з кінного спорту стали I Всесоюзні змагання з кінного спорту, що проходили з 3 по 12 вересня 1938 року в Москві.

Програма відрізнялася широкою різноманітністю. Змагання проводилися у трьох групах: чоловіча, жіноча та юнацька. Налічувала 12 видів змагань.

Чоловіки виступали у командному триборстві, підготовці спортивного коня, виїздки молодого коня, вищої школи верхової їзди, подолання перепон (легкий, середній і вищий клас, на управління парний та груповий), у поодиноких стрибках, бар'єрних стрибках, змаганнях на володіння холодною зброєю, вольтижування та джигітування.

У жінок проводився лише командний залік з триборства, а інші види змагань (конкур, виїздки та поодинокі стрибки) у особистій першості.

У програму для юнаків і дівчат входили командне триборство, подолання перепон (легкий клас), скачки на 1200 метрів та вольтижування [1, с. 14].

Змагання у такому виді як «Підготовка спортивного коня» проводились чотири дні. Перший день – оцінка стану коня, вершник виводив коня без сідла і судді оцінювали. Другий день – манежна їзда: посадка на коня та злізання з нього, робота кроком і галопом, володіння зброєю на коні. Третій день – польова їзда: 33,5 кілометрів на різній місцевості. Четвертий день – конкур-іппік: дистанція 1 кілометр, 12 перепон висотою 1,15 метрів, 18 стрибків, норма часу – 3 хвилини.

У змаганнях взяло участь 121 чоловік, 25 жінок та 26 юнаків. Найкращі результати показали спортсмени «спартаківці» з України, Росії, Білорусі та Таджикистану.

Пізніше такі Всесоюзні змагання проводилися до війни ще двічі: у 1939 та 1940 роках.

За роки ВВВ суттєво призупинився розвиток кінного спорту. Найкращі спортсмени пішли на війну. Коні були потрібні і на фронті і в тилу. Змагання не проводилися протягом п'яти років. Але, вже у вересні 1946 року було проведено II Всесоюзні змагання. У них взяло участь близько 150 спортсменів.

У 1959 році Міжнародний олімпійський комітет запросив збірну Радянського союзу взяти участь у XV Олімпійських іграх, що повинні були проходити у 1952 році у Гельсінкі. Дебют на цих змаганнях був дуже вдалим. Наші спортсмени встановили дев'ять олімпійських, три європейські і одинадцять всесоюзних рекордів. Вибороли 22 золоті, 30 срібних та 19 бронзових медалей. Але у командному заліку команда Радянського союзу зайняла передостаннє, сьоме місце. Причиною такої поразки було відсутність уявлення про міжнародні нормативи в кінному спорті та технічні умови проведення змагань.

Це поставило перед Федерацією кінного спорту СРСР нові завдання: необхідно в стислі терміни провести кардинальну перебудову сталих принципів підготовки вершника і коня.

На початку вересня 1953 року відбулися IX Всесоюзні змагання з кінного спорту. В програму було внесено суттєві зміни відповідно до міжнародних стандартів. Головним тренером збірної СРСР було призначено Анастасєва Григорія Терентійовича. - заслуженого майстра спорту СРСР, заслуженого тренера СРСР, трикратного чемпіона СРСР.

У 1956 році на олімпіаді в Стокгольмі на нашу збірну чекало розчарування. Найвище, 11 місце зайняв Філатов С.. Але в командному заліку були четвертими серед восьми команд. Але це досягнення не змінювало відчуття поразки.

На шляху до нової олімпіади Філатов С. перемагає у міжнародних турнірах у 1959 у Вісбадені та Гамбурзі. Вперше радянський спортсмен увійшов у трійку найкращих вершників світу.

У 1960 році С. Філатов на коні Абсент здобув перше золото для збірної Радянського Союзу на XVII Олімпійських іграх у Римі.

У 1968 році на Олімпіаді в Мехіко нашим спортсменам вдалося повторити успіх. Кізімов І. виборов перше місце у виїзді на коні Іхор. Калита І. па Абсенті став четвертим, а Петушкова О. на Попелі стала шостою. Це була велика перемога спортсменів з виїздки.

У 1972 році Петушкова О. піднялась на олімпійський п'єдестал і стала другою, поступившись досвідченій німецькій спортсменці Лінзенхоф Л.

Зародження кінного спорту в Україні безпосередньо пов'язане з іменами В. Біденка, І. Ломова, П. Скліяра, О. Сахновської, В. Строганової, М. і Т. Фролових.

У 1960-х рр. українські спортсмени вдало виступали на змаганнях українських і радянських спортивних товариств «Колгоспник», «Колос» і «Динамо», Спартакіадах народів СРСР та чемпіонатах СРСР. А на початку 80-х років українські спортсмени почали все впевненіше заявляти про себе не лише на всесоюзних, а й європейських змаганнях. Вже більшу половину збірної СРСР займають спортсмени з України. Серед них: Ковшов Ю., Мисевич В., Сирож О., Климко О.. Це все представники київської кінноспортивної школи. Старшими тренерами олімпійської команди було призначено киян – заслужених тренерів СРСР Ковшова О. та Мурашова Б.

Паралельно зі школою верхової виїздки розвивався такий вид олімпійського кінного спорту як конкур. Найвищим досягненням збірної СРСР була перемога у командних заліках з конкуру на Олімпіаді 1980 року у Москві. Наша команда виступала у складі: Корольков М. на Еспандроні, Хартман В. на Нортоні, Погановський В. на Топком, Асмаєв В. на Рейсі, Чуканов В. на Гепатиті. Вперше за історію СРСР команда з конкуру виборола золото на Олімпійських іграх.

Серед команди переможців був наш земляк Віктор Погановський, що тренувався під керівництвом Олександра Зозулі, тренера кінноспортивної школи ДСО «Колос» в місті Миколаєві.

На XXII Олімпійських іграх в Москві Збірна Радянського Союзу виборола ще одне золото у найскладнішій програмі кінного спорту триборстві. Команда у складі: Блінов О., Сальніков Ю., Волков В., Рогожин С. стала першими Олімпійськими чемпіонами у триборстві.

Це був період найвищих злетів наших спортсменів з кінного спорту у всіх його олімпійських видах.

У 1988 році на Олімпійських іграх в Сеулі збірна команда з виїздки змогла піднятися лише на почесне четверте місце у складі: Менькова Н., Климко О., Ковшов Ю., Танков О.

Розпочинаючи з 1991 року, з отриманням незалежності, українська збірна команда з кінного спорту розпочала свій власний шлях до перемог.

У 1991 році було засновано Федерацію кінного спорту України. Першим президентом став Онищенко Олександр Романович. У 2009 році федерація отримала статус національної. Сьогодні членами федерації є 23 області, серед яких провідне місце посідають Київська та Дніпропетровська область.

Федерація кінного спорту України бере активну участь у організації на території України міжнародних змагань високого рівня, підвищення кваліфікації українських спортсменів та тренерів.

Кінний спорт активно підтримують спортивні товариства України: «Динамо», «Колос», «Україна», «Буревісник».

Підготовка юних спортсменів здійснюється у 26 кінноспортивних школах. Серед повідних закладів виділимо: Жашківська кінноспортивна школа; Черкаська область, ШВСМ «Д»; Київська область, «Balaton Horse Slab»; "ОКНТЗ"СКДЮСШ" Сумська область; КДЮСШ, м. Черкаси; Миколаївська кінноспортивна школа.

Хронологію основних подій у кінному спорті України за роки незалежності висвітлено в таблиці 3.1.

**Хронологія основних подій у кінному спорті України
1991 – 2022 рр.**

№	Роки	Основні події
1	1991	Створення Федерації кінного спорту України
2	1993	Вступ до Міжнародної федерації кінного спорту (FEI)
3	1994	Вперше проведено міжнародні змагання з конкуру. Етапи кубку світу «Вольво»
4	1994	Українська збірна з подолання перешкод прийняла участь у Всесвітніх кінних іграх у Гаазі
5	1996-1997	Етапи кубку світу «Вольво». Міжнародні змагання серед ветеранів «Old Riders»
6	1998	Команда українських три борців взяла участь у всесвітніх іграх
7	1999	Львів уперше прийняв етап Кубка світу з подолання перешкод
8	2001	Взяли участь у Чемпіонаті світу з виїздки м. Верден. Україну представляв Климко О.
9	2002	Участь у Всесвітніх кінних іграх. Команду України з виїздки представляли Климко О., Ковшов Ю., з конкуру Красюк О.
10	2003	Чемпіонат Європи з конкуру - Красюк О. Чемпіонат Європи з виїздки - Климко О.
11	2005	Чемпіонат Європи з конкуру - Красюк О., Оффель К.
12	2006	V Всесвітні кінні ігри. Збірна з конкуру посіла 4 місце і виборола путівку на Олімпіаду. Склад команди з конкуру: Грегори Вахелет, Жан Клод Вангерберге, Бьорн Нагел, Катерина Оффель.
13	2008	Участь на Олімпійських іграх, які проходили в м. Гонконг. До складу національної збірної команди увійшли вершники: Онищенко Олександр, Нагель Бьорн, Ван Геберге Жан Клод, та Оффель Катарина. За результатом виступу української збірної у Гонконгзі, команда посіла 12 місце
14	2009	Участь у чемпіонаті Європи в Лондоні. Касіо Ріветті 12 місце
15	2009	Вперше в Україні було започатковано проведення змагань рівня CDI4* під назвою “KIEV DRESSAGE TOUR”. “KIEV DRESSAGE TOUR”.
16	2012	Участь в Олімпійських іграх. Україна представила учасників у трьох видах: конкур, ви їздка, триборство
17	2012	Проведення на базі кінноспортивного комплексу «Донбас Еквіцентр» найвищого в світі за рангом п'ятизіркового турніру з подолання перешкод, який зібрав найкращих кіннотників із 16-ти країн світу
18	2014	Участь у всесвітніх кінних іграх
19	2016	Українська збірна отримала кваліфікацію на Олімпіаду в Ріо
20	2018	Участь українських вершників по подоланню перешкод на етапах Кубка Націй. У Всесвітніх кінних іграх

Серед ветеранів кінного спорту можна згадати Ковшова О., Мурашова Б., Ваврищука Л., Мінакова Ю., Місевич В., Погановського В., Сороку В., що стали наставниками і тренерами підростаючого покоління спортсменів.

В теперішній час честь нашої держави відстоюють Ковшов Ю та Климко О. Яскравою зірками сучасного кінного спорту країни є молоді і перспективні спортсмени: Олег Красюк, Яна Горюнова, Анастасія Бондарева, Олег Перелигін, Петро Плекан, Аріна Данілова, Єлизавета Смотрицька, Діана Кіріченко, Артем Цапін, що представляють нашу країну на міжнародних змаганнях.

Аналіз історичних подій розвитку кінного спорту дав нам можливість виділити основні етапи:

1. 1923-1935 рр. – Зародження кінного спорту як військово-прикладного виду.
2. 1935-1939 рр. – Кінний спорт стає виключно спортивною дисципліною і засновує власну федерацію, що сприяє організації Всесоюзних змагань
3. 1945-1959 рр. – Відновлення кінного спорту після Великої вітчизняної війни.
4. 1959- 1980 рр. - Сходження на Олімп. Тріумф на Олімпіаді в Москві. Золоті медалі у всіх видах кінного спорту.
5. 1980 – 1991 рр. - Перехідний період, що продемонстрував значне зниження показників у змаганнях.
6. 1991 -2022 рр. – Розвиток кінного спорту за часів незалежної України.

Характерними рисами розвитку кінного спорту в Україні за часів незалежності є:

- Самостійність і незалежність кінного спорту в Україні під керівництвом Федерації кінного спорту України.

- Розвиток кінного спорту на всій території України;
- Підготовкою спортсменів займаються як державні заклади так і приватні. Підтримка громадських організацій.
- Участь в міжнародних змаганнях з усіх олімпійських видів кінного спорт: конкуру, виїздки та триборства;
- Отримання кваліфікацій для участі в Олімпійських іграх;
- Організація і проведення на території України престижних змагань міжнародного рівня;
- Розвиток ветеранського кінного спорту;
- Високі результати участі молодих перспективних спортсменів на міжнародних змаганнях.

На основі цих висновків ми можемо стверджувати, що кінний спорт в Україні посідає провідне місце серед олімпійських видів спорту. Досягнення вітчизняних спортсменів на змаганнях демонструють високий рівень професіоналізму та системну підготовку у даному виді спорту.

3.2. Регіональні аспекти розвитку кінного спорту в Миколаєві

Історія становлення кінного спорту в Миколаєві пов'язана з іменем легендарного тренера Олександра Львовича Зозулі.

Олександр Львович Зозуля, полковник-кавалерист, кавалер багатьох бойових орденів, засновник Миколаївської кінно-спортивної школи, однієї з найкращих в СРСР, заслужений тренер СРСР з кінного спорту.

Олександр Зозуля народився в Селі Троковичи Черняхівського повіту Житомирської області 1 листопада 1908 року. Його батько, Лев Зозуля, був ковалем. Мати, Двойра Брандес, народилася в маленькому містечку, де усі говорили на їдиші. Їх родина була багатодітною. В родині народилося 11 дітей, але на початок Громадянської війни, залишилося семеро.

У 1928 році Олександр вступає до Ленінградського кавалерійського училища. Після завершення навчання у 1932 році його було призначено на

посаду начальника кулеметного взводу 38-го Червонопрапорного Ставропольського кавалерійського полку 7 Самарської кавалерійської дивізії. У 1935 році він став командиром кулеметного ескадрону того ж полку. А у 1938 році був призначений начальником полкової школи 33-го кавалерійського козачого полку. На початку 1939 року склав іспити і був зарахований на навчання в академію імені Фрунзе [2, с. 25].

Не багато радянських полководців перед початком війни мали таку військову освіту, яку отримав Олександр Зозуля. Академію він закінчив у званні капітана.

6 липня 1941 року капітан Олександр Зозуля був призначений на посаду начальника штабу 66-го кавалерійського полку 49-ї окремої кавалерійської Сибірської дивізії. В бій дивізія вступила на початку вересня в районі Донбасу, біля станції Лозова [2, с. 32].

За успішні бойові дії його полку він був представлений до нагороди орденом «Червоного прапору». Але нагороду не отримав, бо був взятий в полон. В оточення він разом зі своїм полком потрапив у районі Барвенково Харківської області. Отримав важке поранення в ногу. З полону вдалося вирватися, але потрапивши до своїх його направили в перевірочний табір в Астрахані.

В 1943 році Зозулю було поновлено і призначено командиром в 1-й кавалерійський корпус, а пізніше він очолив 8-й гвардійський кавалерійський козачий полк де прослужив до жовтня 1946 року [2, с. 44].

Після завершення війни Олександр Зозуля продовжив службу в лавах Радянської Армії його остання військова посада – військовий комендант міста Чіта. Звільнився у запас у 1956 році і разом з родиною переїхав до Миколаєва. І саме в цей період розпочав організацію кінно-спортивної школи.

Історія виникнення кінного спорту в Миколаєві своєрідна і неповторна. І має ряд передумов, що сприяли відкриттю кінноспортивної школи.

По-перше, в Миколаївській області на початку 70-х років активно розвивалося п'ятиборство, але поразки постійно були пов'язані з не виконанням кінного кросу і це вимагало організації системної підготовки з кінного спорту.

По-друге, в Миколаєві організувалася група ентузіастів-однодумців під керівництвом Олександра Львовича Зозулі, що сприяло організації кінноспортивної школи.

По-третє в 1961 році було створено Миколаївську обласну федерацію кінного спорту.

Першим етапом в організації кінно-спортивної школи було знайдено місце для Миколаївської кінно-спортивної школи фізкультурно-спортивного товариства «Колгоспник». Це була окраїна мікрорайону Варварівка міста Миколаєва. Де і до сьогодні перебуває кінноспортивна школа.

Прийшла черга закуповувати коней. Перші 5 коней було придбано в колгоспі «Україна» Баштанського району Миколаївської області, де працювала станція по розведенню племінних коней. Саме на цих конях наші спортсмени стали чемпіонами України та СРСР. Другу партію коней було закуплено на племінному заводі «Схід» на Кубані [2, с. 148].

Разом з організацією школи з'явилися юні помічники 10-11 років. Серед них були Віктор Погановський, Микола Датій, Георгій Кучеренко, Віктор Яровий. Саме ці хлопці стануть першими призерами новоствореної спортивної школи. Через рік існування школи в ній тренувалося вже більше 20 спортсменів. Це був рік участі у змаганнях на першість України серед сільських вершників. Це був перший і безцінний досвід для В. Погановського, М. Датія та В.Сороки. У наступні роки саме ці спортсмени стали першими майстрами спорту: Датій і Сорока – у триборстві, а Погановський - у конкурі.

Влітку 1965 року на базі спортивної школи відбулися перші змагання першості України серед сільських спортсменів з кінного спорту. Змагання проводили з дев'яти видів великої програми. Переможцями стали:

- .В.Погановський II місце з конкуру, поступившись досвідченому спортсмену зі Львова;
- В. Сорока зайняв I місце у двоборстві;
- М. Датій переміг у змаганнях з подолання перешкод.

Прекрасні результати на власному стадіоні.

У 1966 році миколаївські спортсмени на Чемпіонаті України вступили в боротьбу з досвідченими командами Дніпропетровської, Київської, Сумської, Кіровоградської Житомирської областей та АР Крим. Наші спортсмени стали першими у конкурі, виїзді та триборстві. Крім вищевказаних спортсменів переможцями стали новачки: Ю. Зябров, Н. Сивкова, В. Нєнов [2, с. 151].

Цікавим є факт, що у 1966 році спортсменів Миколаївської кінно-спортивної школи було запрошено взяти участь у зйомках фільму «Невловимі месники» та «Нові пригоди невловимих». Усі трюки у фільмах виконували наші спортсмени і їх коні. Після виходу фільму підлітки масово пішли до кінно-спортивних шкіл. І Миколаївська школа не була винятком. Все це сприяло популяризації кінного спорту і його масовості. Усі кошти, що було зароблено на зйомках використано для покращення матеріальної бази. Миколаївська кінноспортивна школа стає найкращою в країні.

У 1969 році для участі в кубку СРСР у збірну було запрошено сім вихованців школи з 10 осіб команди: В. Погановський, Ю. Зябров, В. Нєнов, М. Датій, Є. Ектов, В. Сорока, Н. Сивкова. Завдяки миколаївським спортсменам збірна України стала першою.

В 1970 році Ю. Зябров та В. Погановський вибороли перше місце на міжнародних змаганнях у Польщі.

Після тріумфальної участі у міжнародних змаганнях головний тренер О. Зозуля звернувся до Міністерства сільського господарства з проханням надати матеріальну допомогу. І вона була надана: побудовано будинок для спортсменів, критий манеж і приміщення для утримання коней. Це суттєво покращило умови для тренування та проживання спортсменів і коней.

У 1976 році О.Зозулю призначають головним тренером олімпійської збірної з кінного спорту СРСР. Розпочалося чотириріччя інтенсивної підготовки збірної до XXII Олімпіади. Капітаном збірної став В.Погановський.

У передолімпійський 1979 рік В. Погановський бере участь у міжнародних змаганнях у Польщі та Німеччині і стає переможцем. Але його кінь Фазан отримує травму, що унеможлиблює його участь у вирішальних змаганнях. І за 1,5 року до Олімпіади було вирішено змінити коня. Новим учасником стає кінь Топкий. Це було ризиковано, але виправдано.

І ось настав вирішальний день 29 липня 1980 року – це день, що приніс довгоочікувану перемогу команді з конкуру на Олімпійських іграх.

Маршрут змагань був дуже складний і включав: 13 перешкод та 16 стрибків. Перешкоди включали: подвійні та потрійні системи, канаву з водою шириною 4метри та 75 сантиметрів, висотно-широтні перепони, жердині паркани та кам'яні стінки максимальною висотою 160 сантиметрів. Контрольний час проходження маршруту 113 секунд.

Першим на старт вийшов Микола Корольков. Проходить маршрут з двома помилками і за результатом 8 штрафних очок. Другим виходить В. Погановський і знову є прикрі помилки - 8 штрафних очок. Віктор Асмаєв проходить трасу з 4 штрафними. Вячеслав Чуканов йде останнім і також припускається однієї помилки.

Після першого гіту у фіналі основним суперником стає команда Польщі.

У фіналі Корольков отримав 4 штрафних, Погановський 0,25 за прострочення контрольного часу, Асмаєв 7,25 і Чуканов завершає чистим виступом без жодного штрафного. За результатами: Команда СРСР - 20,25 штрафних очка, Польща – 56, Мексика – 59,75. Команда СРСР стає переможцем Олімпіади з рекордною кількістю штрафних очок.

Після нагородження В. Погановський підійшов до свого тренера і віддав свою медаль зі словами: «Олександр Львович! Візьміть цю медаль, вона ваша. Це – ваша медаль» [2, с. 162].

Олімпійський чемпіон Віктор Погановський і його тренер Олександр Зозуля навічно вписали свої імена в історію вітчизняного кінного спорту, прославив Миколаївську кінно-спортивну школу на весь світ.

Після Олімпійських ігор В. Погановський виступав на багатьох міжнародних змаганнях і перемагав. У 1992 році, після уходу на пенсію О. Зозулі, В. Погановський став головним тренером Миколаївської кінно-спортивної школи.

У 1990 році в СДЮСШОР було біля 100 коней, щорічно приходило до 120 нових спортсменів. Але лише одиниці ставали майстрами спорту. Основними причинами були: низький рівень фінансування, складність і довго тривалість підготовки.

За часів незалежності призерами змагань різного рівня ставали наступні миколаївські спортсмени: О. Богун, А. Новицька, О. Біла, С. Дирма, Є. Смирнова, О. Герасименко, І. Климюк, І. Лапигіна, О. Лапигін, Н. Шелим, О. Витковська, Т. Гайчева, О. Євдина, О. Шевченко, І. Федорова, Є. Шевченко, Л. Сиренко, Г. Мартиненко, І. Дмитрієв, І. Жолобенко.

Останні роки для школи були непростими, її декілька разів реорганізовували і сьогодні це філія «Південний племконецентр» ДП «Конярство України».

Щорічно на базі кінно-спортивної школи організовуються і проводяться всеукраїнські, регіональні та обласні змагання:

- Відкритий Чемпіонат Миколаївської області з кінного спорту серед дітей, юнаків, юніорів та дорослих присвячений пам'яті О. Л. Зозулі;
- Кубок південного регіону з кінного спорту серед дітей, юнаків, юніорів та дорослих;
- Відкриті регіональні змагання з виїздки пам'яті В. І. Дементьєва;
- Чемпіонат України, змагання на «Кубок незалежності України».

За 60 років існування миколаївська школа кінного спорту виховала більше 100 майстрів спорту, з них 3 майстра міжнародного класу і В.Погановський – заслужений майстер спорту. Миколаївські спортсмени на змаганнях різного рівня завоювали понад 1500 медалей, половина з них золоті. Миколаїв залишається одним з обласних центрів розвитку кінного спорту в Україні не зважаючи на складні часи для всієї країни.

3.3. Сучасні проблеми і шляхи розвитку кінного спорту в Миколаєві

Метою розвитку сучасного кінного спорту - є створення умов, що б забезпечували ефективний розвиток олімпійського виду спорту на всіх його рівнях. Забезпечення відповідними ресурсами і кадрами, а також доведення рівня розвитку кінного спорту до міжнародних стандартів на національному рівні.

Основними завданнями, що стоять на сучасному етапі розвитку кінного спорту є:

1. Підвищення ефективності підготовки спортсменів, що входять до збірної, до участі в міжнародних змаганнях;
2. Удосконалення системи підготовки спортивного резерву, а саме: залучення максимальної кількості підлітків та молоді до системних занять кінним спортом;
3. Удосконалення нормативно-правової бази, що забезпечує стабільний розвиток кінного спорту;
4. Створення системи ветеринарного контролю та антидопінгового моніторингу коней та спортсменів з кінного спорту;
5. Розвиток та вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації тренерських, суддівських та наукових кадрів, необхідних для розвитку даного виду спорту;

6. Укріплення і розвиток матеріально-технічної бази та інфраструктури даного виду спорту;

7. Організація регіональних центрів розвитку кінного спорту і створення загальної структури управління ними;

8. Організація і проведення всеукраїнських та міжнародних змагань з метою популяризації кінного спорту;

9. Створення інформаційного забезпечення даного виду спорту. Залучення засобів масової інформації, відеотрансляції турнірів на регіональному та національному телебаченні;

10. Залучення інвестицій для організації і проведення змагань, фінансова підтримка збірної команди.

Миколаївська кінно-спортивна школа - це база з 60-ти річною історією великих досягнень. Але, як і вся сфера спорту переживає велику кризу. Характерними проблемами на сьогоднішній день є:

- Відчувається дефіцит породистих коней. Хоча СДЮСШОР і стала філією «Південного племконецентру» ДП «Конярство України», вирощування і підготовка коней до змагань вимагає великих матеріальних затрат, а також догляду за ними.
- Фінансові проблеми забезпечення діяльності кінно-спортивної школи. Керівництво школи вимушено продавати коней для забезпечення функціонування закладу;
- Підготовка коня до змагань проводиться протягом 5-7 років, тільки тоді можна оцінити спортивні можливості і перспективи коня;
- Підготовка вершника також довготривала і кропітка робота. З 120 дітей, що розпочинають підготовку кожного року, до рівня майстерності доходять лише одиниці;
- Поповнення тренерського складу. Окремо підготовки тренер з кінного спорту на сьогодні не існує. Тренер може отримати такі напрямки освіти: фізкультурну, ветеринарну або зоотехнічну.

Жодна з них не задовольняє вимоги до освіти, що необхідна тренеру з кінного спорту.

З огляду на вищевказані проблеми залишається актуальним пошук шляхів удосконалення і розвитку кінного спорту в Україні взагалі, так і в Миколаєві, як провідному центрі кінного спорту, зокрема.

Нами, на основі аналізу проблем розроблено підхід, що включає основні сфери і шляхи удосконалення кінного спорту на сучасному етапі.

1. Розвиток масового спорту. Саме за рахунок масового спорту розвивається спорт вищих досягнень. Внесення коштів в придбання та утримання коней, підтримують за рахунок масового спорту. При цьому ведеться підготовка коней як для участі в підготовчих змаганнях так і змаганнях вищого рівня.

Основними проблемами, що стають перепонами для розвитку масового спорту є: відсутність умов для якісного проведення тренувань та якісного персоналу; недостатня кількість тренерського складу; висока собівартість обслуговування коней, а також утримання інфраструктури; не якісні умови для проведення занять.

2. Дитячо-юнацький спорт. Кінний спорт – це спорт досвідчених спортсменів, а розквіт майстерності припадає приблизно на 25 років, тому підготовка молодіжного резерву є однією з умов успішності в майбутньому. Саме в юнацькому віці закладаються основні технічні навички, правильна техніка та володіння засобами управління конем.

Гострими проблемами розвитку дитячо-юнацького спорту є:

- Різке падіння кількості юних спортсменів, що доходять до етапу удосконалення спортивної майстерності;
- Забезпечення спортсменів конями, для проведення тренувань на різних етапах підготовки;
- Висока вартість коней, що технічно підготовлені до участі в змаганнях;

- Відсутність можливості протягом року здійснювати підготовку (відсутність критих манежів на більшості баз підготовки).

3. Спорт вищих досягнень. Кінний спорт вищих досягнень включає виступи у трьох програмах змагань: ви їздка, конкур, триборство.

Українська школа виїздки завжди славилася високою майстерністю тренерів та спортсменів. Наші спортсмени мають високий рівень досягнень в даному виді кінного спорту. В Миколаєві сформувалася потужна збірна підготовлена під керівництвом тренера В. Дементьєва. В.Дементьєв – майстер спорту, багаторазовий чемпіон України з виїздки. Підготував багато майстрів спорт . Серед них: О. Євдіна, І. Федорова, Є. Шевченко, Ю. Шевченко, Т. Гайчева, О. Богун, А. Новицька.

Конкур – найбільш популярна і масова дисципліна кінного спорту. Підготовка спортсменів з конкуру в Миколаївській кінно-спортивній школі має великі традиції. Від досвідченого тренера О. Зозулі до тренера-олімпійського чемпіона В. Погановського. Під керівництвом В. Погановського підготовлено багато майстрів споту:І. Дмитрієв, І. Жолобенко, Л. Сиренко, Г. Мартиненко, Н. Шелім

Триборство в Миколаєві має свої традиції і спортсмени демонструють високі результати на міжнародних та всеукраїнських змаганнях. Підготовку з триборства проводять тренери В. Сорока та В. Копилов також учні О. Зозулі. Ними підготовлено низку майстрів спорту: С. Чорних, К. Золін, А. Гафілін, Є. Індюшкін, А. Копилова, О. Лапигін.

Спорт вищих досягнень також не позбавлений проблем. До основних відносяться:

- висока вартість конкурентоспроможних коней на міжнародному рівні;
- невисокий рівень підготовки коней до змагань;
- складність і витратність транспортування коней на змагання. Далекі переїзди негативно впливають на здоров'я коней. Після транспортування кінь потребує час на відновлення;

- недостатність досвіду участі у змаганнях міжнародного рівня порівняно з європейським спортсменами.

4. Підготовка спортивного резерву. В системі підготовки спортивного резерву можна виділити три основні напрямки: молодіжний склад спортсменів, спортсмени, що входять до складу збірної, спортсмени резервного складу збірної. Важливим критерієм розвитку системи підготовки спортивного резерву – є кількість спортсменів і їх кваліфікаційний рівень. Для цього в нашому регіоні щорічно організовуються і проводяться змагання як всеукраїнського, регіонального так і обласного рівня.

Формування спортивного резерву мають ті ж проблеми, що і попередні групи підготовки, але найгострішими є: недостатня кількість тренерів, що здійснюють підготовку спортсменів і коней на всіх етапах; відсутність можливості тренування протягом усього року, пов'язана з матеріально-технічним забезпеченням баз тренування.

5. Розвиток кінного спорту в регіонах України. В 23 обласних центрах України активно розвивається кінний спорт. Підготовку спортсменів з кінного спорту здійснюють 26 дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Також розвитку кінного спорту, організації і проведенні змагань різного рівня в Україні сприяють приватні клуби: «Parade Allure» (м. Жашків Черкас. обл.); «ДонбасЕквіцентр»(м. Донецьк); «Ескадрон», «Богнатово» (м. Одеса); «Магнат», «Заміський клуб верхової їзди «Конюшня Бутенко», «Болівар», «Спорт-Еліт» (м. Київ); КСК "Золота підкова" (Миколаївська область).

Хоча в Україні достатньо розгалужена мережа закладів розвитку кінного спорту, але й вона не позбавлена ряду проблем:

- нерівномірність розвитку кінного спорту у регіонах. Центри знаходяться в містах, це унеможливлює залучення всього населення до занять кінним спортом;

- відсутність достатньої матеріально-технічної бази в багатьох регіонах для проведення занять протягом року;

- низький рівень більшості коней, що використовують для занять і участі у змаганнях;
- недостатня кількість професійно підготовлених кадрів;
- проблеми з підготовкою суддів;
- недостатнє фінансування для участі в змаганнях;
- недостатній досвід участі в змаганнях, що знижує рівень підготовленості.

6. Організація і проведення змагань різного рівня. Одним з факторів затримання розвитку кінного спорту є недостатня кількість змагань, що пов'язано з відсутністю або недостатнім рівнем спортивних споруд та інфраструктури для окремих дисциплін кінного спорту. Так для проведення змагань з триборства в Україні є лише одна база в КСК "Parade Allure" м. Жашків, Черкаська область. В Миколаєві щорічно організовуються і проводяться приблизно чотири старты всеукраїнського рівня з конкуру та виїздки.

Організація і проведення змагань потребують фінансової підтримки, підготовки спортивної бази для проведення змагань, надання якісних послуг для учасників змагань.

7. Попередження допінгу в кінному спорті. Особливістю кінного спорту – є система попередження порушень щодо вживання допінгу по відношенню не лише до спортсменів, а й до коней. За профілактику вживання допінгу конями в кінному спорті відповідає Ветеринарний департамент Всеукраїнської федерації з кінного спорту України, який очолює В. Герун. На сайті Федерації постійно оновлюються документи відповідно до положень FEI.

Не зважаючи на те, що проводиться ґрунтовна робота, не всі спортсмени, тренери, власники коней розуміють небезпеку неконтрольованого застосування ліків для коней. Необхідно посилювати роботу щодо попередження вживання заборонених речовин. Це можливо через інформування всіх учасників процесу підготовки, проведення заходів,

особливо в регіональних центрах. Забезпечувати тренерів, спортсменів, ветеринарних лікарів антидопінговими інформаційно-освітніми матеріалами та методичними посібниками з метою інформування про останні зміни в заборонених списках ВАДА.

8. Популяризація кінного спорту в ЗМІ. Події в кінному спорті висвітлюються в наступних українських виданнях⁶ «Кінний бізнес», «Коні», «В сідлі», «Horse owner», «Equisvit» та «Horses Ukraine». Широка інформація про кінний спорт розміщена на сторінці Всеукраїнської федерації кінного спорту України.

Популяризація кінного спорту потребує залучення різних ЗМІ до висвітлення подій і інформування населення про останні події в світі кінного спорту. Недостатнє висвітлення заходів в кінному спорті в ЗМІ залишає непомітними успіхи спортсменів, низьке відвідування змагань з кінного спорту.

9. Створення спортивної інфраструктури. Спортивна інфраструктура кінного спорту складається з державних та приватних об'єктів. Сьогодні саме приватні спортивні комплекси, у своїй більшості, надають умови для проведення змагань тому, що відповідають сучасним вимогам. Багато державних спортивних закладів було побудовано ще за часів СРСР і сьогодні не відповідають сучасним умовам. Це ускладнює підготовку спортсменів протягом року, а також організацію і проведення змагань.

10. Підготовка тренерів та інших фахівців в галузі кінного спорту.

Підготовка сучасного тренера з кінного спорту включає: знання з тренінгу і підготовки коней, основ зоотехніки та ветеринарії, а також педагогіки, психології, фізичної культури. Сьогодні стоїть проблема створення професійних стандартів, що відповідають професійній діяльності в галузі кінного спорту та конярства. Організація і проведення підвищення кваліфікації тренерів, а також суддів змагань з кінного спорту. Всеукраїнською федерацією з кінного спорту України у 2022 році заплановано ряд заходів на базі Навчально-науково-виробничої лабораторії

конярства (м. Київ): Кваліфікаційний семінар для суддів 3-ї та 2-ї категорії; інформаційний семінар. Суддівство змагань з виїздки серед дітей та молодих коней, семінар по Курс-дизайну. Навчально-науково-виробнича лабораторія конярства забезпечує навчання з наступних дисциплін: «Конярство і кіннозаводство», «Біологія коня», «Кіннозаводство», «Світові генетичні ресурси конярства», «Іподромний і спортивний тренінг коней». І проводить підготовку фахівців за програмою «Іподромна індустрія і спорт галузі конярства» (ОС Магістр) на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України.

11. Економічний потенціал кінного спорту. Кінний спорт – один з найдорожчих видів спорту. Витрати складаються з декількох складових: вартість коня, вартість його утримання, ветеринарне обслуговування, вартість спорядження, вартість екіпіровки коня і вершника, оплата спортсмена і тренера, оренда манежу, транспортування коня на змагання, витрати на митницю для виїзду за кордон та інші витрати. Державне фінансування покриває лише деякий відсоток витрат. Основні витрати лягають на спортсмена і це часто унеможлиблює його участь у міжнародних змаганнях.

Усі вищезазначені шляхи та їх комбінація суттєво впливають на подальший розвиток кінного спорту в Україні. Можна констатувати той факт, що на сьогодні кінний спорт в Україні дуже повільно виходить на сучасний європейський рівень і основним завданням – є скорочення розриву.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі проаналізовано регіональні аспекти розвитку кінного спорту в Миколаєві.

Розкрито історичні етапи становлення і розвитку кінного спорту в Україні в період з 1923 по 2022 рік.

В процесі аналізу виділено шість основних етапів:

1. 1923-1935 рр. – Зародження кінного спорту як військово-прикладного виду.

2. 1935-1939 рр. – Кінний спорт стає виключно спортивною дисципліною і засновує власну федерацію, що сприяє організації Всесоюзних змагань

3. 1945-1959 рр. – Відновлення кінного спорту після Великої вітчизняної війни.

4. 1959- 1980 рр. - Сходження на Олімп. Триумф на Олімпіаді в Москві. Золоті медалі у всіх видах кінного спорту.

5. 1980 – 1991 рр. - Перехідний період, що продемонстрував значне зниження показників у змаганнях.

6. 1991 -2022 рр. – Розвиток кінного спорту за часів незалежної України.

Розкрито регіональні особливості розвитку кінного спорту в Миколаєві. Персоніфікований підхід дав можливості розкрити життєвий і творчий шлях видатного тренера О. Зозулі та підготовленого ним олімпійського чемпіона В. Погановського.

Проаналізовано історичні етапи сходження до висот спортивної майстерності команди тренерів та спортсменів Миколаївської кінно-спортивної школи.

На основі аналізу проблем, що існують сьогодні в кінному спорті розроблено шляхи удосконалення і розвитку даного виду спорту на сучасному етапі. Основні шляхи направлені на удосконалення наступних напрямів: розвиток масового спорту; дитячо-юнацький спорт; спорт вищих досягнень; підготовка спортивного резерву; розвиток кінного спорту в регіонах України; організація і проведення змагань різного рівня; попередження допінгу в кінному спорті; популяризація кінного спорту в ЗМІ; створення спортивної інфраструктури; підготовка тренерів та інших фахівців в галузі кінного спорту; економічний потенціал кінного спорту.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі вирішене важливе науково-практичне завдання - здійснено науково-теоретичне обґрунтування регіональних аспектів розвитку кінного спорту у Миколаєві.

1. Проаналізовано науково-методичну літературу з метою вивчення сучасного стану розвитку кінного спорту.

Охарактеризовано офіційних сім видів кінного спорту: виїздка, конкур, триборство, дистанційні кінні перебіги, вольтижування, драйвінг і рейнінг.

Розкрито особливості організації підготовки та проведення змагань з олімпійських видів кінного спорту: конкур, виїздка, триборство.

Триборство - найскладніший вид кінного спорту, що складається з трьох випробувань, що проходять на одному коні протягом трьох днів, це дозволяє оцінити тренуваність та різнобічну підготовку спортсмена і тварини. До основних випробувань у триборстві входять: манежна виїздка, польовий крос та конкур. Розкрито основні категорії з яких проводяться змагання з конкуру: CCI/CCN 1 зірка; CCI/CCN 2 зірки; CCI/CCN 3 зірки і 4 зірки.

Особливість конкуру полягає в тому, що вершнику на коні треба пройти маршрут з найскладнішими перепонами за чітко визначений час. За кожну збиту перепону та не вкладання в час спортсмену нараховується штрафні бали. Наведено класифікацію різновидів маршрутів та варіантів видів перешкод в конкурі.

Виїздка- це основа кінного спорту, що включає виконання складних фігур по непомітним для пересічного глядача командам. Вершник демонструє високий клас володіння конем у музичному супроводі. Розкрито основні фігури, що використовуються у виїздки: вольт, серпантин і вісімка.

Охарактеризовано основні елементи виїздки.

Розкрито особливості підготовки у кінному спорті. До них належать:

- активна взаємодія зі своїм партнером-конем, продемонстрований результат на змаганнях залежить як від підготовки вершника так і від підготовки коня;
- спортсмен стає тренером свого коня і результативність у змаганнях залежить не тільки від підготовки вершника, а й від його тренерської майстерності підкорювати свого коня;
- у кінному спорті ставляться високі вимоги до теоретичної підготовки. Вершник повинен оволодіти теоретичними знаннями та практичними навичками в галузі обраного виду спорту, гігієни та самоконтролю, основ ветеринарії і інших наук про коней, та особливості підготовки коней до обраного виду кінного спорту;
- Особливо важливо здійснювати раціональне планування навчально-тренувального процесу. На кожному етапі підготовки ставляться специфічні завдання;
- У кінному спорті велике значення мають формування різних сторін підготовки: технічної, тактичної, психологічної, інтелектуальної, фізичної та інтегральної. Розкрито особливості організації та здійснення усіх видів підготовки в кінному спорті.

2. Розкрито історичні етапи становлення і розвитку кінного спорту в Україні з 1921 р. по 2022 р. Поділ на етапи пов'язаний як з історичними подіями, що вплинули на розвиток усіх видів спорту, так і з своєрідними особливостями: перехід від військово-прикладного виду до виду спорту; досягнення спортсменів на міжнародному рівні та перемоги на Олімпійських іграх.

Аналіз історичних подій розвитку кінного спорту дав нам можливість виділити основні етапи:

I. 1923-1935 рр. – Зародження кінного спорту як військово-прикладного виду.

II. 1935-1939 рр. – Кінний спорт стає виключно спортивною дисципліною і засновує власну федерацію, що сприяє організації Всесоюзних змагань

III. 1945-1959 рр. – Відновлення кінного спорту після Великої вітчизняної війни.

IV. 1959- 1980 рр. - Сходження на Олімп. Тріумф на Олімпіаді в Москві. Золоті медалі у всіх видах кінного спорту.

V. 1980 – 1991 рр. - Перехідний період, що продемонстрував значне зниження показників у змаганнях.

VI. 1991 -2022 рр. – Розвиток кінного спорту за часів незалежної України.

3. Охарактеризовано регіональні аспекти розвитку кінного спорту в Миколаєві. Розкрито історико-соціальні аспекти. Історія становлення кінного спорту в Миколаєві пов'язана з іменем легендарного тренера Олександра Львовича Зозулі. Під його керівництвом була організована Миколаївська кінно-спортивна школа, підготовлено більше 100 майстрів спорту, серед яких олімпійський чемпіон В. Погановський. Започатковано організацію і проведення обласних, регіональних та всеукраїнських змагань.

4. Досліджено проблеми та визначено шляхи розвитку кінного спорту в Миколаєві.

Характерними проблемами для розвитку кінного спорту на сьогоднішній день є:

- Відчувається дефіцит породистих коней. Вирощування і підготовка коней до змагань вимагає великих матеріальних затрат, а також догляду за ними;
- Фінансові проблеми забезпечення діяльності кінно-спортивної школи.;
- Підготовка коня до змагань проводиться протягом 5-7 років, тільки тоді можна оцінити спортивні можливості і перспективи коня;

- Підготовка вершника також довготривала і кропітка робота. З 120 дітей, що розпочинають підготовку кожного року, до рівня майстерності доходять лише одиниці;
- Поповнення тренерського складу.

Основні сфери і шляхи удосконалення кінного спорту на сучасному етапі включають:

1. *Розвиток масового спорту.* Створення умов для якісного проведення тренувань та підготовки якісного персоналу; Збільшення кількості тренерського складу; фінансова підтримка обслуговування коней, а також утримання інфраструктури; Створення якісних умов для проведення занять.

2. *Дитячо-юнацький спорт.* Збільшення кількості та якості підготовки юних спортсменів, що доходять до етапу удосконалення спортивної майстерності. Забезпечення спортсменів конями, для проведення тренувань на різних етапах підготовки. Створення умов для здійснення підготовки спортсменів протягом року.

3. *Спорт вищих досягнень.* Створення умов для розвитку олімпійських видів кінного спорту: конкуру, виїздки та триборства. Підготовка конкурентоспроможних коней для виступів на міжнародному рівні. Фінансова підтримка спортсменів, що беруть участь у міжнародних змаганнях, для отримання змагального досвіду на рівні з європейськими спортсменами

4. *Підготовка спортивного резерву.* Створення відповідних умов для організації тренувань та участі у змаганнях різного рівня для підтримки спортивного резерву

5. *Розвиток кінного спорту в регіонах.* Для створення рівномірного розвитку кінного спорту у регіонах: створення центрів у всіх регіонах і не лише у великих містах; фінансова підтримка та розвиток матеріально-технічної бази в багатьох регіонах для проведення занять протягом року; збільшення кількості професійно підготовлених кадрів; організація

заходів для підготовки суддів; організація і фінансування проведення змагань різного рівня у регіонах

6. *Організація і проведення змагань* потребують фінансової підтримки, підготовки спортивної бази для проведення змагань, надання якісних послуг для учасників змагань.

7. *Попередження допінгу в кінному спорті*. Необхідно посилювати роботу щодо попередження вживання заборонених речовин. Це можливо через інформування всіх учасників процесу підготовки, проведення заходів, особливо в регіональних центрах. Забезпечувати тренерів, спортсменів, ветеринарних лікарів антидопінговими інформаційно-освітніми матеріалами та методичними посібниками з метою інформування про останні зміни в заборонених списках ВАДА.

8. *Популяризація кінного спорту в ЗМІ*. Популяризація кінного спорту потребує залучення різних ЗМІ до висвітлення подій і інформування населення про останні події в світі кінного спорту. Недостатнє висвітлення заходів в кінному спорті в ЗМІ залишає непомітними успіхи спортсменів, низьке відвідування змагань з кінного спорту.

9. *Створення спортивної інфраструктури*. Спортивна інфраструктура кінного спорту складається з державних та приватних об'єктів. Фінансова підтримка державних шкіл та створення умов для розвитку приватних клубів

10. *Підготовка тренерів та інших фахівців в галузі кінного спорту*. Створення професійних стандартів, що відповідають професійній діяльності в галузі кінного спорту та конярства. Організація і проведення підвищення кваліфікації тренерів, а також суддів змагань з кінного спорту.

Перспективами подальших дослідження повинні стати наукові розвідки з метою удосконалення підготовки спортсменів високого класу в кінному спорті в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бегунова А.И. В звонком топоте копыт. Прошлое и настоящее советского конного спорта / Книга-альбом. – М. 1989. – 192 с.
2. Билык Б., Гриненко Т. По ним звонит колокол. Николаев. –2015.–194 с.
3. Всадник и лошадь. Начальная подготовка. Том I / под ред. С. Мезнер, М. Путц, М. Плева; пер. с нем. И. Л. Когана. – М.: Арт Лаборатория, 2007. – 242 с
4. Все о лошади. – М. АСТ–ПРЕСС СКД. – 384 с.
5. Всеукраїнська федерація кінного спорту України. – Режим доступу до ресурсу: <http://efu.org.ua/>
6. Гопка Б. М., Судай В. Д., Скоцик В. Е. Нетрадиційне конярство: Навч. посіб. К., 2008. –280 с.
7. Громова Н. Г. Лошади и моя судьба. М., 2004. – 180 с.
8. Гуревич Д.Я.; Справочник по конному спорту и коневодству; М., изд. «Центрполиграф», 2001. – 312 с.
9. Женщины – легенды советского конного спорта // Horses Ukraine. 2011. – № 2. – С. 37-39.
- 10.Иванов М. С. Возникновение и развитие конного спорта. М.,1960.–95 с.
11. Кінний портал України Horseua. – Режим доступу до ресурсу: <https://horseua.com/vyizdka-abo-konkur/>
- 12.Кінний спорт. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл, шкіл олімпійського резерву. Київ., 2019. – 104 с.
13. Київський іподром. 1867–2007: Альм. К., 2008. –135 с.
14. Конный спорт: пособие для тренеров, преподавателей, коневодов и спортсменов / под ред. Э. Эзе; пер. с нем. Д. Я. Гуревича. – М.: Физкультура и спорт, 1983. – 255 с
15. Ласков А.А. Подготовка лошадей к олимпийским видам конного спорта. — ВНИИ коневодства, 1997. – 244 с.

16. Левина А.М. «Как правильно ездить верхом», Учебное пособие, М.: «Физкультура и спорт», 2001. – 220 с.
17. Мовсович Е. И., Кириченко В. В. Лошадь и всадник. Дн., 2006. – 200 с.
18. Мюзелер В. Учебник верховой езды, пер. с немецкого Н.А. Савинкова, М.: «Просвещение», 1980. – 173 с.
19. Нероденко В. В. Психология конного спорта. К., 2009. –180 с.
20. Правила соревнований по выездке. Перевод с английского. 2021. –102 с.
21. Прыжки в конном спорте, Учебное пособие (перевод с англ.), М.: Физкультура и спорт, 2001. –140 с.
22. Селиванова Т. Рядом с лошастью. - Татарское книжное издание, 1999. – 180 с.
23. Специализированная подготовка лошадей и всадников; ФКСР, перевод с немецкого руководства по конному спорту; М., 2012. – 125 с.
24. Спортивний олімп України. В-во Новий Світ. – К. – 319с.
25. Уоллес Д. Обучение детей верховой езде; М., изд. «Аквариум», 2002. – 370 с.
26. Филлис Дж. Основы и выездки, М.: «Просвещени», 1990. – 285 с.
27. ФлендофферТ., Хайях Дж. Необходимые знания о лошади и верховой езде. – Санкт-Петербург, 2002. – 175 с.
28. Шеффер М. Язык лошади. - М.: ООО Аквариум - Принт, 2004. . – 215 с.
29. Эзе М. Конный спорт. Пособие для тренеров, М.: Физкультура и спорт, 2000. – 370 с